

ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta
ZRC SAZU, France Stele Institute of Art History

ACTA HISTORIAE ARTIS SLOVENICA

29|2·2024

Meščanstvo kot umetnostni naročnik
na Kranjskem in Štajerskem

The Bourgeois Art Commissions
in Carniola and Styria

Založba ZRC

LJUBLJANA 2024

Acta historiae artis Slovenica, 29/2, 2024

Meščanstvo kot umetnostni naročnik na Kranjskem in Štajerskem

The Bourgeois Art Commissions in Carniola and Styria

Znanstvena revija za umetnostno zgodovino / Scholarly Journal for Art History

ISSN 1408-0419 (tiskana izdaja / print edition) **ISSN 2536-4200** (spletna izdaja / web edition)

Izdajatelj / Issued by

ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta /

ZRC SAZU, France Stele Institute of Art History

Založnik / Publisher

Založba ZRC

Glavna urednica / Editor-in-chief

Katarina Mohar

Urednika številke / Edited by

Franci Lazarini, Renata Komić Marn

Uredniški odbor / Editorial board

Renata Komić Marn, Tina Košak, Katarina Mohar, Mija Oter Gorenčič, Blaž Resman, Helena Seražin

Mednarodni svetovalni odbor / International advisory board

Günter Brucher (Salzburg), Ana María Fernández García (Oviedo), Hellmut Lorenz (Wien),

Milan Pelc (Zagreb), Sergio Tavano (Gorizia-Trieste), Barbara Wisch (New York)

Lektoriranje / Language editing

Oliver Currie, Darja Gabrovšek Homšak

Prevodi / Translations

Renata Komić Marn, Vesna Krmelj, Franci Lazarini, Andrej Rahten, Polona Vidmar, Barbara Vodopivec

Oblikovna zasnova / Design

Andrej Furlan

Prelom / Layout

Nina Semolič

Naslov uredništva / Editorial office address

Acta historiae artis Slovenica

Novi trg 2, p. p. 306, SI -1001 Ljubljana, Slovenija

ahas@zrc-sazu.si; <https://ojs.zrc-sazu.si/ahas>

Revija je indeksirana v / Journal is indexed in

Scopus, ERIH PLUS, EBSCO Publishing, IBZ, BHA, DOAI

Letna naročnina / Annual subscription: 35 €

Posamezna enojna številka / Single issue: 25 €

Letna naročnina za študente in dijake / Annual subscription students: 25 €

Letna naročnina za tujino in ustanove / Annual subscription outside Slovenia, institutions: 48 €

Naročila sprejema / For orders contact

Založba ZRC

Novi trg 2, p. p. 306, SI-1001, Slovenija

E-pošta / E-mail: zalozba@zrc-sazu.si

AHAS izhaja s podporo Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

AHAS is published with the support of the Slovenian Research and Innovation Agency.

Tisk / Printed by

Naklada / Print run: 400

Revija AHAS je takoj po izidu prosto dostopna pod pogoji licence CC BY.

To ne velja za slikovno gradivo, označeno z znakom © in imenom lastnika avtorskih pravic.

AHAS Journal is freely available immediately upon publication under the terms of the CC BY licence.

This does not apply to images marked with the © symbol and the name of the copyright holder.

V iskanju novih obrazov

O delu, poteh in meščanskih naročnikih portretista Carla Vogla (Dunaj, 27. 9. 1820 – po 1862)

Renata Komić Marn

Dr. Renata Komić Marn, ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, Novi trg 2,
SI-1000 Ljubljana, renata.komic@zrc-sazu.si, ORCID ID: 0000-0003-0504-6916

Izvleček

V iskanju novih obrazov

O delu, poteh in meščanskih naročnikih portretista Carla Vogla (Dunaj, 27. 9. 1820 – po 1862)

1.01 Izvirni znanstveni članek

V prvi temeljiti raziskavi življenja in opusa slikarja Carla Vogla (Dunaj, 27. 9. 1820 – po 1862) avtorica evidentira njegova znana dela ter analizira njegove doslej nepoznane ponavljajoče se migracije iz Gradca na jug habsburške monarhije (v Ljubljano in Maribor ter na Hrvaško), ki jih je spodbujala potreba po novih naročilih. Slikarjeve migracije so verjetno povzročile dosedanje slabše poznavanje njegovega življenja in opusa. Članek prinaša tudi zanesljive identifikacije mnogih od Voglovih premožnih in kulturno ozaveščenih naročnikov ter analizira njihovo vlogo v meščanski družbi okoli srede 19. stoletja.

Ključne besede: Carl Vogl, portretno slikarstvo, portreti, migracije umetnikov, umetnostno naročništvo, meščanstvo, Ljubljana, Maribor, Gradec

Abstract

In Search of New Faces

On the Work, Travels and Bourgeois Clients of the Portraitist Carl Vogl (Vienna, 27/09/1820-after 1862)

1.01 Original scientific article

In the first in-depth study of the life and oeuvre of the painter Carl Vogl (Vienna, 27 September 1820–after 1862), the author records all his known works and analyses his hitherto unknown repeated migrations from Graz to the south of the Habsburg Empire (to Ljubljana, Maribor and Croatia), which were driven by the need for new commissions. These migrations have probably contributed to our hitherto deficient knowledge of his life and oeuvre. The article also provides reliable identifications of many of Vogl's wealthy and culturally aware clients and analyses their role in bourgeois society in the mid-19th century.

Keywords: Carl Vogl, portrait painting, portraits, migration of artists, art patronage, bourgeoisie, Ljubljana, Maribor, Graz.

Stanje raziskav in izhodišča

Če v iskanju podatkov o slikarju Carlu Voglu pogledamo v *Allgemeines Künstlerlexikon (AKL)*, o njem ne izvemo ničesar, saj ustreznega gesla ni mogoče najti.¹ V spletni verziji istega leksikona nas avtorji v nekaj vrsticah seznanijo z naslednjim: gre za portretista, ki je bil rojen leta 1820 na Dunaju, od njegovih del sta znana portret gospoda iz leta 1841, ki ga hrani muzej Joanneum, in portret cesarja Franca Jožefa I. iz leta 1852, hranjen v salzburškem muzeju.² Skromen nabor navedene literature bralca pripelje do najstarejšega in glavnega vira biografskih podatkov o slikarju. Leta 1885 ga je namreč Constantin pl. Wurzbach uvrstil v svoj biografski leksikon.³ Zabeležil je podatek, da se je *Karl Vogl*, ki je bil sin soboslikarja, sredi leta 1833 vpisal na dunajsko Akademijo upodablajočih umetnosti ter da je v letih 1841 in 1844 razstavljal na letnih razstavah Akademije.⁴ Wurzbach je v graškem dnevem časopisu iz leta 1856 zasledil prispevek o portretistu z enakim imenom, vendar istovetnosti z dunajskim Voglom ni mogel potrditi. Poznejši biografi so delno povzemali Wurzbachove ugotovitve in le redko dodali nove. V prvi izdaji leksikona umetnikov Emmanuela Bénézita, ki je izšel leta 1924, Carl Vogl še ni naveden.⁵ Kot kaže, sta šele Thieme in Becker leta 1940 dodala podatke o dveh Voglovih portretih,⁶ ki ju navajata tako Bénézitov leksikon iz leta 1955 – ta izdaja že vsebuje geslo *Vogl (Karl)* – kot tudi sodobni spletni *AKL*.⁷ Heinrich Fuchs se je pozneje kljub podatkom, ki so bili na razpolago, omejil na navedbo rojstnih podatkov in samo enega od obeh portretov.⁸

Zakaj nas zanima Carl Vogl? Neki slikar s tem imenom si je z nekaj dosledno signiranimi deli, hranjenimi v slovenskih javnih zbirkah, omogočil vstop v slovensko umetnostnozgodovinsko zavest, vendar je bilo doslej zaradi pomanjkanja podatkov težko o njem zapisati karkoli zanesljivega. Potem ko je bil leta 1992 na muzejsko razstavo *Podobe ljubljanskih meščanov* v Ljubljani uvrščen portret s signaturo *C. Vogl*, je kustos Mestnega muzeja v Ljubljani in avtor razstave Franc Zalar domneval, da je podpisani avtor *Karl Vogl*, čigar slike so bile razstavljene na *Portretni razstavi slikarstva na Slovenskem* leta 1925, in poudaril, da o slikarju vemo samo to, da je bil doma s Ptuja.⁹ Jožef Matijević, kustos Dolenjskega muzeja v Novem mestu, je v katalog muzejske stalne razstave leta 2007 uvrstil še eno delo s signaturo *C. Vogl*.¹⁰ Tudi Matijević je podpis povezal s Carlom

¹ Gl. *Allgemeines Künstlerlexikon*, 496, 520.

² "Vogl, Karl (1820)."

³ Wurzbach, *Biographisches Lexikon*, 194.

⁴ Kot vir podatkov je navedel pisno dokumentacijo in kataloge letnih razstav Akademije.

⁵ Gl. Bénézit, *Dictionnaire critique*, 3: 1015–16.

⁶ Thieme in Becker, *Allgemeines Lexikon*, 34: 493. Medtem je namreč Wilhelm Suida leta 1923 uvrstil v katalog deželne galerije v Gradcu Voglov portret gospoda iz leta 1841, cesarjev portret iz leta 1852 pa je bil menda leta 1935 omenjen v glasilu salzburškega muzejskega društva *Salzburger Museumsblätter*. Gl. Suida, *Die Landesbilder-galerie*, 206, kat. št. 787.

⁷ »Vogl Karl, portraitiste, né à Vienne en 1820 (École Autriche). Le musée provincial de Gratz possède de lui, Portrait d'un monsieur, et le Musée de Salzbourg Portrait de l'empereur François Joseph Ier.« Gl. Bénézit, *Dictionnaire critique*, 8: 557.

⁸ »Vogl, Karl – Porträtmaler. Geboren im Jahre 1820 in Wien. Das Museum Carolino Augusteum in Salzburg verwahrt von ihm ein Porträt des Kaisers Franz Joseph I. aus dem Jahre 1852.« Gl. Fuchs, *Die österreichischen Maler*, 109.

⁹ Zalar, *Podobe ljubljanskih meščanov*, 114, kat. št. 112. Vira za to trditev ni navedel.

¹⁰ Matijević, *Stalna likovna razstava*, 50, kat. št. 38, 91.

Voglom. Prisotnosti slikarjevih del na ljubljanski razstavi leta 1925 sicer ni omenjal, a je Vogla poiskal v leksiki, natančneje preučil zapisa v Wurzbachovem in Thieme-Beckerjevem leksikonu ter v njegov opus na podlagi signatur dodal poleg slike iz novomeškega muzeja še po dva portreta iz Narodnega muzeja v Ljubljani in Pokrajinskega muzeja v Mariboru.¹¹ Navedene ugotovitve je povzel tudi Marko Lesar, kustos Medobčinskega muzeja Kamnik, kjer hranijo še en portret, ki je delo Carla Vogla.¹²

Zgoraj navedeni podatki in dejstvo, da je bilo mogoče ob pregledu slovenskih in drugih muzejskih in galerijskih fondov ter ponudbe na umetnostnem trgu evidentirati še več portretov s signaturo *C. Vogl*, predstavljajo izhodišče za raziskavo biografije in opusa slikarja, čigar prisotnost v umetnostnozgodovinskem času in prostoru je bila tako negotova, da so se avtorji pri navedenju podatkov o njem še nedavno vračali k poldrugo stoletje starim zapisom. V nadaljevanju so predstavljene nove ugotovitve o šolanju, delu in poteh slikarja Carla Vogla, rojenega leta 1820 na Dunaju. Posebna pozornost je posvečena nekaterim njegovim naročnikom v Gradcu in Ljubljani, predstavnikom premožnega meščanskega sloja sredine 19. stoletja.

Carl Vogl na Dunaju

Da se je slikar rodil leta 1820 na Dunaju, je Constantin Wurzbach razbral iz zapisa o vstopu Carla Vogla v *Elementarzeichenschule* na dunajski Akademiji upodablajočih umetnosti 1. julija leta 1833, kjer je navedeno, da je bil *Vogel Carl* takrat star 13 let in doma z Dunaja.¹³ V arhivu akademije je zapisano, da ga je osnov risanja učil Karl Gsellhofer (1779–1858).¹⁴ V akademijskih matrikah pa je zabeležen tudi dragocen podatek o očetu soboslikarju, ki je takrat bival na naslovu *St. Ulrich, Wandelstadt No. 118*. Ker je bilo mogoče sklepati, da je družina živela na istem naslovu, ko se je fant rodil, je pregled krstnih knjig v okrožju St. Ulrich za leti 1819 in 1820 razkril zanesljiv podatek o njegovem rojstvu: 28. septembra 1820 je bil na Dunaju krščen deček *Karl*, ki se je rodil dan poprej, torej 27. septembra, očetu Georgu Voglu, ki je bil *Zimmer u. Oehlmahler*, in materi Anni, roj. Bedirka (Petirka).¹⁵ Glede na to, da sta se Georg in Anna poročila 22. novembra 1819,¹⁶ je bil Carl gotovo njun prvi otrok.

Leta 1836 je *Vogl Carl*, tedaj star 15 let,¹⁷ začel študirati *Antikenzeichnungen* in si za predmet izbral historično risanje (*Historische Zeichenkunst*) pri profesorju Leopoldu Kupelwieserju (1796–1862).¹⁸ Predmet je obiskoval osem oziroma devet semestrov, in sicer verjetno že od letnega semestra leta 1836 (vpis za ta semester ni klasificiran) do zimskega semestra leta 1842, pri čemer je tri semestre

¹¹ Matijević, *Stalna likovna razstava*, 91.

¹² Lesar, *Starejša slikarska zbirka*, 9, 60–61.

¹³ Protokoll der die k.k. Akademie der bildenden Künste in Wien frequentirenden Schüler / vom Jahre 1797 bis 1850, pag. 266 (Matr.-Bd. 7), Universitätsarchiv der Akademie der bildenden Künste Wien (AT UAAbKW).

¹⁴ Gsellhofer je slikal zgodovinske prizore in krajine, v plemiških in meščanskih krogih pa je bil priljubljen predvsem kot portretist. V letih 1829–1850 je bil profesor za *Historienmalerei* tudi portretist Johann Ender.

¹⁵ Taufbuch, 01-42, 1816–1822, pag. 291, Wien – St. Ulrich, Diözesanarchiv Wien (AT DAW). Dostop 14. 12. 2023, <https://data.maticula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/01-42/?pg=297>.

¹⁶ Trauungsbuch, 02-36, 1818–1822, pag. 237, Wien – St. Ulrich, AT DAW. Dostop 14. 12. 2023, <https://data.maticula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/02-36/?pg=46>.

¹⁷ Zapis o vpisu ni datiran, a iz navedbe starosti lahko sklepamo, da je študij začel pred septembrom.

¹⁸ Protocoll Zeichner bey den Anticen 1834–1843, geführt von Professor Kupelwieser, pag. 29 (Matr.-Bd. 38), AT UAAbKW.

v letih 1839–1841 izpustil. Leta 1840 je oddal vlogo za štipendijo Johanna Leona (*Leon'sche Stipendium*), ki so jo od 22. novembra 1839, ko so jo ustanovili, podeljevali štirim študentom historičnega slikarstva na leto.¹⁹ Za pridobitev štipendije, ki so jo v znesku 116 goldinarjev na leto podelili za dobo treh let, so študenti morali biti rojeni na Dunaju, revni in sirote.²⁰ Voglova vloga je bila skupaj s še tremi drugimi zavržena s priporočilom, naj štirje neizbrani učenci nadaljujejo z marljivim in prizadevnim študijem, da se bodo lahko znova potegovali za Leonovo štipendijo.²¹ Iz arhivskega gradiva ni razvidno, da bi Vogl prošnjo ponovno oddal.

Kot je ugotovil že Wurzbach, je Carl Vogl (verjetno prvič) razstavljal leta 1841 – torej še v času študija – na letni razstavi Akademije upodablajočih umetnosti v t. i. stavbi sv. Ane (*St.-Anna-Gebäude*) v ulici Annagasse na Dunaju, kjer je akademija imela sedež od leta 1786. Razstavil je dva portreta v olju, vendar v katalogu ni podrobnejših podatkov o slikah ali upodobljenih.²² Tudi leta 1844, torej že po zaključku študija, je v isti stavbi razstavil samo portret v olju, o katerem iz kataloga ne izvemo nič več kot o prvih dveh razstavljenih delih.²³ Oba kataloga pa vsebujeta podatek o slikarjevem bivališču (*Neubau 230*),²⁴ ki kaže, da se je Vogl na začetku svojih dvajsetih let še vedno zadrževal v okrožju, v katerem je bil rojen in kjer je leta 1833 živel njegov oče.²⁵ Poleg tega so podatki v poročnih in rojstnih matrikah omogočili poskus identifikacije slikarjevega očeta in tudi starega očeta. Kot kaže, oče Johann Georg ni bil zgolj *Zimmermaler*, ampak tudi slikar. Istovetimo ga lahko s slikarjem krajinarjem Georgom Voglom (1795–1843). Doslej skope zapise o njem je tako mogoče dopolniti z natančnimi podatki: rojen je bil kot Johann Georg 26. aprila 1795 na naslovu Spittelberg (št. 95), kjer je bival tudi v času poroke z Ano Bedirka, umrl pa je 11. decembra 1843 na naslovu Neubau 230, kjer je še leta 1844 stanoval njegov sin Carl.²⁶ Staremu očetu Carla Vogla je bilo prav tako ime Johann Georg Vogel, bil je mestni kipar na Dunaju,²⁷ vendar ga v biografski literaturi ni mogoče zaslediti.

Carl Vogl v Gradcu

Kot že rečeno, je bila doslej za čas po letu 1844 znana samo ena omemba slikarja Vogla v graškem časopisu, in še ta se je Constantinu Wurzbachu zdela premalo povedna za zanesljivo istovetenje »nega prvih med nami živečih slikarjev«²⁸ iz Gradca z mladim študentom slikarstva z Dunaja. Neznani

¹⁹ Zl. 193 (31. 8. 1840), VA, 1840, AT UAAAbKW.

²⁰ Preisbuch 1787–1945, 108, AT UAAAbKW.

²¹ Zl. 193 (27. 4. 1840), VA, 1840, AT UAAAbKW. V komisiji so bili slikarji Anton Petter, Johann Ender in Leopold Kupelwieser.

²² *Werke der Kunstausstellung* (1841), 12.

²³ *Werke der Kunstausstellung* (1844), 9.

²⁴ *Werke der Kunstausstellung* (1841), 53; *Werke der Kunstausstellung* (1844), 45.

²⁵ V poročni knjigi je kot naslov staršev naveden *Spitlberg* št. 95, v rojstni pa *Spitlberg* št. 73.

²⁶ Podatki so povzeti po matrikah: Taufbuch, 01-38, 1792–1799, pag. 218, in Sterbebuch, 03-36, 1842–1843, s. p., Wien – St. Ulrich, AT DAW. Dostop 12. 3. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/01-38/?pg=221>; <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/03-36/?pg=194>.

²⁷ Podatki so povzeti po matrikah: Taufbuch, 01-38, 1792–1799, pag. 218; Trauungsbuch, 02-36, 1818–1822, pag. 237, Wien – St. Ulrich, AT DAW. Dostop 2. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/01-38/?pg=221>; <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/02-36/?pg=46>.

²⁸ "Einheimische Kunst."

avtor je namreč graškega slikarja v kratkem članku predvsem hvalil: da si *Maler Hr. C. Vogel* zasluži »častno priznanje za finost in čistost čopiča ter živahnost in nežne nianse tudi v najmanjših detajlih slike, zlasti za lahkoten zamah in pravilno, mehko risbo v štafažah in draperijah, kar zadeva dekoracijo, ozadje in okolico slike«. ²⁹ Čeprav prispevek ne prinaša drugih podatkov o slikarju, niti njegovega krstnega imena, je Jožef Matijević že leta 2007 menil, da jih je dovolj za postavitev domneve, da gre za enega in istega slikarja. ³⁰ Na podlagi enake domneve je bilo mogoče v sočasnem dnevnem in letnem tisku ter virih od leta 1852 do vključno 1862 zaslediti več omemb, ki razkrivajo, da je že pred letom 1852 v Gradec pripotoval slikar z imenom Carl Vogl in v mestu ostal več let.

Najstarejšo trenutno znano omembo v graških časopisih vsebuje članek, ki ga je navedel že Wurzbach in ki je bil objavljen 24. februarja 1856. Kot že rečeno, prispevek ne prinaša biografskih podatkov o slikarju, vendar je iz navedbe, da se je umetnik s številnimi oddanimi in dokončanimi portreti, tudi družinskimi, že »izkazal kot kompetenten na svojem področju in vreden spoštovanja vseh ljubiteljev umetnosti«, ³¹ mogoče sklepati, da je pred tem že nekaj časa deloval v štajerski prestolnici. Istega leta v mesecu juniju je neki slikar Carl Vogl obiskal zdravilišče Bad Ischl v bližini Salzburga, kjer je prenočeval v hotelu *Goldener Stern*. Na seznamu tujih gostov, ki so pripotovali 7., 8. oziroma 9. junija, je naveden kot *Herr Carl Vogl, Akad. Maler*. ³² Koristen podatek prinaša seznam gostov, ki so v istem času odpotovali iz kraja, saj je tam zabeleženo, da je gospod Vogl odpotoval proti Salzburgu. Čeprav bi lahko ta podatek povezali z Voglovim portretom Franca Jožefa I., ki naj bi ga hranil muzej v Salzburgu, ³³ pa sporočena datacija te slike v leto 1852 ³⁴ kaže, da je bila slikarjeva pot proti Salzburgu poleti 1856 povezana z nekim drugim namenom.

Kratka notica v graškem oglasniku 9. oktobra istega leta sporoča, da se je slikar Vogl jeseni vrnil v Gradec. ³⁵ Podpisani *Karl Vogl, akademischer Maler*, je spoštovanemu občinstvu naznanil, da se je vrnil s potovanja in da znova biva v ulici Murgasse, *im Nowak'schen Hause 321* v četrtem nadstropju. Poudarek, da sta bila tako graški Carl Vogl kot tudi tisti, ki je prenočeval v Bad Ischlu, akademska slikarja, prežene dvome o istovetnosti z dunajskim Carlom Voglom, saj je na dunajski akademiji študiral samo en slikar s tem imenom. Na podlagi navedenega naslova sklepamo, da je bil slikarjev stanodajalec trgovec Wenzel Novack, ³⁶ slednjega hiša na *Paradeißgäschen* št. 321 (ob Murgasse) pa je spadala pod župnijo Marijinega vnebovzvetja, kar nas pripelje do župnijskih poročnih knjig, v katerih zasledimo tudi slikarja Vogla. Štiri leta poprej, 9. novembra 1852, se je namreč *Herr Karl Vogel, akademischer Historienmahler*, v župnijski cerkvi Marijinega vnebovzvetja poročil z vdovo Amalio Gottscheber, roj. Windisch iz Gradca. ³⁷ Ženin je takrat bival na naslovu *Hauptwachplatz 234*, torej v samem središču mesta, zapis o smrti nevestinega (verjetno) prvega moža pa razkriva, da sta že zakon-

²⁹ "Einheimische Kunst."

³⁰ Matijević, *Stalna likovna razstava*, 91.

³¹ "Einheimische Kunst."

³² *Ischler Fremden-Liste*.

³³ Mag. Katja Mittenorfer-Oppolzer iz Muzeja v Salzburgu (Salzburg Museum) (Salzburg Museum) mi je sporočila, da je portret morda kdaj bil v njihovi zbirki, vendar ga zdaj ni več, za kar se ji najlepše zahvaljujem.

³⁴ Thieme in Becker, *Allgemeines Lexikon*, 34: 493.

³⁵ *Grazer Telegraph* (1856), [3].

³⁶ Naveden je kot lastnik hiše v *Häuser-Schema*, 16.

³⁷ Trauungsbuch, 4, 1848–1868, pag. 34, Graz – Mariae Himmelfahrt, Diözesanarchiv Graz-Seckau (AT DAGS). Dostop 12. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-mariae-himmelfahrt/1736/?pg=35>.

ca Gottscheber leta 1849 živela v Novackovi hiši,³⁸ torej se je slikar Vogl po poroki priselil k svoji ženi. V matrikah ne zasledimo rojstev njunih otrok, vendar je iz doslej navedenega mogoče sklepati, da je Carl Vogl v Gradcu bival vsaj od jeseni leta 1852, pri čemer se je najmanj enkrat – leta 1856 – odpravil proti Salzburgu, od koder se je vrnil po nekaj mesecih odsotnosti. Na seznamih trgovcev, obrtnikov in tovarnarjev v Gradcu iz leta 1853 ga sicer med slikarji zaman iščemo, zasledimo pa Carla Vogla (*Karl Vogl*) med cehovskimi obrtniki, in sicer v cehu pozamenterjev (*Posamentirer*) kot nadzornika, v isti vlogi nastopa *Carl Vogel* še tudi leta 1855.³⁹ Pri iskanju odgovora na vprašanje, ali sta navedeni pozamenter in dunajski slikar ista oseba, nam je morda v pomoč zapis o smrti prejšnjega moža Voglove žene Amalie. Leopold Gottscheber, ki je umrl 19. septembra 1849, je bil namreč mestni krznar (*bürgh. Kirschnermeister*).⁴⁰ Lahko bi sklepali, da je Carl Vogl s poroko z vdovo pridobil njegovo mesto v mestnem cehu pozamenterjev. Žal v popisih cehovskih obrtnikov v Gradcu niso navedeni naslovi njihovih bivališč.⁴¹

Morda je slikar v tem času v Gradcu naslikal dva para portretov zakonskega para Kletzl pl. Mannen, ki sta bila nedavno prodana na trgu. Na portalu eBay sta bila naprodaj signirana in v leto 1855 datirana pendanta, ki ju lahko zanesljivo pripišemo Carlu Voglu (sl. 1–2).⁴² Napis na zadnji strani moškega portreta sporoča, da sta upodobljena Wenzel Kletzl pl. von Mannen (1781–1856), ki je umrl v Gradcu kot upokojeni major,⁴³ in njegova soproga Antonia Maria, roj. Kubik (1798–1867), s katero se je poročil 22. maja 1817 na Dunaju.⁴⁴ Cesarsko-kraljevega ritmojstra Wenzla Kletzla je cesar Franc I. 22. decembra 1831 povzdignil v plemiški stan s predikatom *Edler v. Mannen*.⁴⁵ Na podlagi podatkov iz literature ni mogoče z gotovostjo trditi, da se je Kletzl dal naslikati Carlu Voglu prav v Gradcu, kjer je le leto dni po nastanku portreta umrl. Vsekakor pa je v Gradcu umrla tudi njegova vdova Antonia, in sicer 16. maja 1867, torej v 69. letu starosti, in tukaj je leta 1899 umrl tudi njun sin Anton.⁴⁶

Drugi par Voglovih portretov zakoncev Kletzl pl. Mannen je bil naprodaj poleti 2023 v dražbeni hiši Bene Merenti v Ludwigsburgu v Nemčiji.⁴⁷ V dražbenem katalogu sta oba portreta navedena kot en lot pod številko 989.⁴⁸ Signirana s *C. VOGL* in datirana z letnico 1855 se le malo razlikujeta od portretov, prodanih na portalu eBay, le da je tokrat gospa Kletzl obrnjena v svojo levo, gospod pa v svojo desno. Na zadnji strani slik so nalepljeni listki z ročno zapisanimi podatki o upodobljenih,

³⁸ Sterbebuch, 4, 1838–1861, pag. 65, Graz – Mariae Himmelfahrt, AT DAGS. Dostop 12. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-mariae-himmelfahrt/1756/?pg=66>.

³⁹ *Neuestes verbessertes*, 281; *Handbuch des Herzogtumes*, 267.

⁴⁰ Sterbebuch, 4, 1838–1861, pag. 65, Graz – Mariae Himmelfahrt, AT DAGS. Dostop 12. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-mariae-himmelfahrt/1756/?pg=66>.

⁴¹ Mogoče velja na tem mestu omeniti, da je bil oče Voglove matere Anne dunajski mestni pozamenter Michael Bedirka. Gl. *Stand der Sämmtlichen Herren*; Trauungsbuch, 02-36, 1818–1822, pag. 237, Wien – St. Ulrich, AT DAW. Dostop 2. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/wien/07-st-ulrich/02-36/?pg=46>.

⁴² Gl. "Karl (Carl) Vogl." Naslikana v oljni tehniki na platno, manjših mer in signirana sta bila prodana neznanemu kupcu za 290 eur (ni jasno, ali za par ali za vsakega). Spletno mesto ni več dostopno, za portret ženske ni bilo mogoče shraniti niti povezave, saj je ponudba postala nedostopna že naslednji dan po njegovem odkritju (22. 10. 2023).

⁴³ Sterbebuch, XXI, 1830–1861, pag. 552, Graz – Hl. Blut, AT DAGS. Dostop 14. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-hl-blut/326/?pg=282>.

⁴⁴ Podatek o poroki vsebuje napis na zadnji strani slike.

⁴⁵ Kneschke, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, 133–34.

⁴⁶ "Verstorbene in Graz," *Grazer Tagblatt*, 8.

⁴⁷ "Biedermeierporträts Ehepaar Kletzl."

⁴⁸ *Auktionshaus Ludwigsburg*. Izklicna cena je bila 250 eur za par.

1. Carl Vogl: Portret Wenzla Kletzla pl. von Mannen, 1855, zasebna last

2. Carl Vogl: Portret Antonie Marie Kletzl pl. von Mannen, roj. Kubik, 1855, zasebna last

kjer je poudarjeno, da gre za starša Eleonore Kletzl, por. baronice von Lersner (1821–1895), zato bi lahko sklepali, da portreta izvirata iz baroničine zapuščine. Eleonora je namreč po poroki z Wilhelmom baronom Lersnerjem (1809–1892) živila v Nemčiji.⁴⁹ To bi tudi pojasnilo, zakaj je Carl Vogl leta 1855 dvakrat slikal zakonca Kletzl – verjetno je bil en par slik naročen za leta 1841 poročeno hčerko. Domneve, da so vsi štirje portreti dejansko nastali v Gradcu, na podlagi razpoložljivih podatkov ni mogoče povsem zanesljivo potrditi.

Iz še enega oglasa, ki ga je Carl Vogl objavil oktobra 1856, izvemo, da se je jeseni tega leta v Gradec vrnil iz Pariza.⁵⁰ Tja je bil verjetno namenjen, ko se je nekaj mesecev pred tem iz Bad Ischla odpravil proti Salzburgu. Cenjeno graško občinstvo je z oglasom spomnil, da enako kot prej na najhitrejši in najbolj zadovoljiv način slika poleg historičnih motivov tudi portrete v olju in miniaturo ter jamči za njihovo popolno podobnost.⁵¹ Morda je z njegovo potjo v Pariz povezan tudi oglas soproge Amalie, ki je konec novembra tega leta naznanila, da na istem naslovu kot njen mož (*Novack'sches Haus, Paradeisgasse, 4. Stock*) po najugodnejših cenah izdeluje modne dodatke vseh vrst po najnovejši pariški modi.⁵² Naslednje oglaševanje slikarja v graškem časopisju datira v pozno jesen 1857, ko je poudaril, da sprejema vse vrste umetnostnih slikarskih naročil, posebno pa za portrete, in se podpisal kot *akad. Historien- und Porträtmaler*.⁵³ Leto in pol zatem pa je *Grazer Zeitung* objavil novico o smrti Voglove žene Amalie.⁵⁴ Užaloščeni mož je dal objaviti osmrtnico, iz katere morda lahko zaključimo, da nista imela otrok; Amalia je umrla zaradi izčrpanosti, stara 34 let, pokopali so jo 31. marca 1859 na graškem pokopališču sv. Petra.⁵⁵ Le nekaj dni pozneje je Carl Vogl objavil dva nova oglasa, tokrat v *Grazer Zeitung*, s katerima je znova priporočil visoko cenjenemu občinstvu svoje storitve in povabil tudi k nakupu že izdelanih *Bilder in Goldrahmen* po zelo ugodnih cenah.⁵⁶

Pregled dostopnega graškega dnevnega tiska za leta, ki so sledila, prinaša le še nekaj omemb slikarja. Kot kaže, se je pred začetkom leta 1861 preselil v predmestje Gradca, saj je januarja kot kraj bivanja navedel *Murvorstadt (Neugasse Haus-Nr. 443, 2. Stock)*.⁵⁷ Takrat je v oglasu poudaril, da slika tudi cerkvene slike in bandera ter da nudi lekcije iz vseh vrst risanja, kar kaže na manjše zanimanje naročnikov za portretno slikarstvo, ki ga je verjetno povzročil razmah fotografije. Na navedenem naslovu je skupaj z nekim fotografom, gospodom H. Reichertom, uredil fotografski atelje.⁵⁸ Ponujala sta fotografske storitve vseh vrst, slikanje v akvarelu in olju ter izdelavo posetnic. V gospodu Reichertu morda lahko prepoznamo Heinricha Reicherta, očeta bolj poznanega slikarja Carla Reicherta.⁵⁹ Sklepamo lahko, da se je Heinrich že takrat ukvarjal z upodabljanjem štajer-

⁴⁹ Baron in baronica sta bivala v Frankfurtu ob Majni, njun sin je bil znani nemški arhitekt Alexander von Lersner (1856–1940).

⁵⁰ *Grazer Telegraph* (19. 10. 1856), [2].

⁵¹ *Grazer Telegraph* (19. 10. 1856), [2].

⁵² "Damenputzarbeiten."

⁵³ "Anzeige: Von meiner Reise."

⁵⁴ Osmrtnica je bila objavljena 31. 3. 1859 v *Anzeigenblatt der Grazer Zeitung*. Carl Vogl se je Gradčanom, ki so se pogreba udeležili v velikem številu, javno zahvalil, gl. "Danksagung."

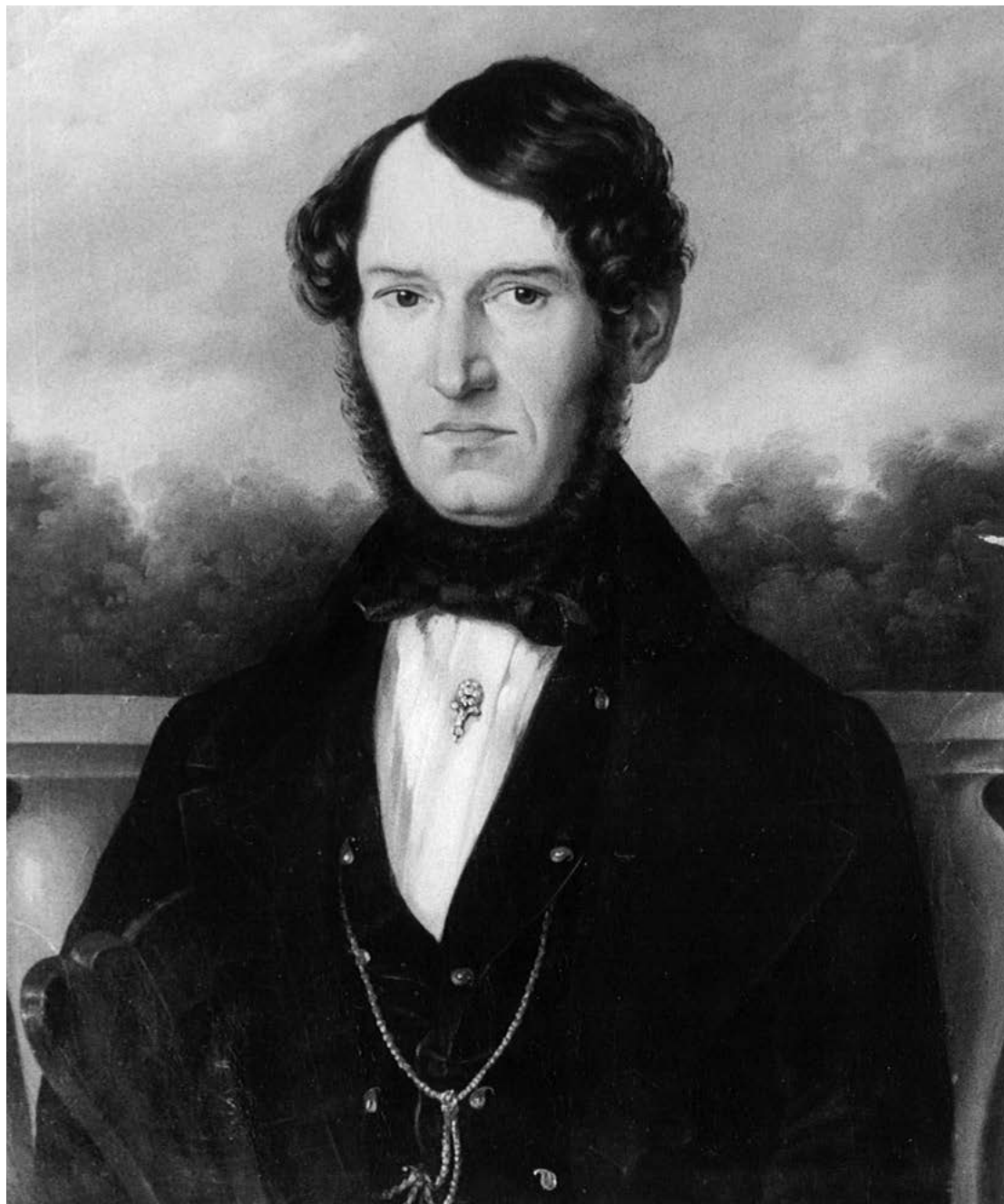
⁵⁵ Sterbebuch, 4, 1838–1861, pag. 156, Graz – Mariae Himmelfahrt, AT DAGS. Dostop 12. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-mariae-himmelfahrt/1756/?pg=157>.

⁵⁶ "Carl Vogl, akad. Maler."

⁵⁷ "Annonce 1793."

⁵⁸ "Annonce 227."

⁵⁹ Gl. "Reichert, Karl."

3. Carl Vogl: Portret gospoda v črnem fraku, 1841, Gradec, Nova galerija,
Univerzalni muzej Joanneum (© Neue Galerie Graz am Universalmuseum Joanneum)

skih gradov, kajti že konec leta 1862 je izšla knjiga Heinricha in Carla Reicherta z naslovom *Steiermarks Schlösser aus alter und neuer Zeit*,⁶⁰ Carla Vogla pa v graškem časopisju ne zasledimo več. *Adreßbuch* za mesto Gradec in leto 1862 razkriva, da ga je še naprej zanimala tudi fotografija, kar znova kaže na slabšanje položaja portretnega slikarstva, ki je bilo dotlej njegov glavni vir zaslužka. Med graškimi slikarji je Carl Vogl za leto 1862 sicer še vedno naveden kot slikar portretist, najdemo pa ga tudi med fotografi, dagerotipisti in panotipisti, kjer je naveden skupaj s fotografom L. Gromannom, obakrat na novem naslovu (*Annenstrasse 537 oziroma 538*).⁶¹ To je tudi zadnja znana omemba slikarja v tisku. Čeprav naštete objave iz let 1861 in 1862 vsebujejo podatke o njegovih novih bivališčih, pregled ustreznih graških mrliških ali poročnih knjig ne prinaša nobenih biografskih podatkov več. Slikarja Carla Vogla zaman iščemo tudi v naslednjem adresarju oziroma priročniku za mesto Gradec, ki je izšel šele leta 1867.⁶²

O njegovem delovanju med letoma 1844, ko je nazadnje razstavljal na Dunaju, in 1852, ko je zanesljivo dokumentiran v Gradcu, lahko sklepamo na podlagi nekaj datiranih portretov. V zadnjih letih so bili namreč v dražbeni hiši Dorotheum naprodaj portret sedeče dame, ki nosi signaturo *CARL VOGL / 1847* (v Salzburgu),⁶³ in miniaturna portreta meščanke in meščana s signaturama *C VOGL 1846* in *C VOGL 1850* (v Gradcu),⁶⁴ že leta 2003 pa je bil v Londonu prodan dokolenski portret gospoda v krajini z letnico 1850 in signaturo *CARL VOGL*, ki bi lahko bil slikarjevo delo.⁶⁵ Nikogar od upodobljenih ni mogoče identificirati, vendar bi vsaj dva portreta pogojno lahko povezali s Salzburgom in Gradcem, torej s krajema, za katera domnevamo oziroma vemo, da ju je slikar obiskal in – v primeru Gradca – tam tudi nekaj časa bival. Z Gradcem se neposredno povezuje tudi z letnico 1841 datirani portret gospoda iz muzeja Joanneum, ki ga omenjajo biografski leksikoni. Sliki, ki je bila leta 1923 v Deželni galeriji slik v Gradcu, je bilo mogoče slediti v Novo galerijo (*Neue Galerie*) Univerzalnega muzeja Joanneum (sl. 3; kat. št. 1).⁶⁶ Muzej je portret leta 1911 odkupil iz zasebne lasti, na podlagi letnice pa bi lahko sklepali, da gre za eno od obeh leta 1841 razstavljenih del, ki ga je slikar prinesel v Gradec z Dunaja. Kdaj točno se je to zgodilo, za zdaj ni znano. Zato so toliko dragocenejši portreti iz leta 1848, ki so bili izhodišče za v nadaljevanju potrjeno domnevo, da je Carl Vogl pred letom 1852 bival in deloval tudi v Ljubljani.

Carl Vogl v Ljubljani

Na slikarjevo bivanje v Ljubljani je bilo najprej mogoče pomisliti ob analizi portretov zakoncev Pesjak (*Pessiak*). S *CVOGL 1848* signirana portreta, ki ju je Narodni muzej v Ljubljani kupil leta 1925 od Eme Pesjak (1858–1929), hčere upodobljenega para, sta tradicionalno veljala za podobi

⁶⁰ "Grazer- und Provinzial-nachrichten."

⁶¹ *Adreßbuch*, 213, 214. Verjetno gre za Lorenza Gromanna.

⁶² *Adreß- und Geschäfts-Handbuch*. Podatki o slikarjih so na str. 417–18.

⁶³ "Buying, Auctions."

⁶⁴ "Online Auctions."

⁶⁵ "Carl Vogl, circa 1850."

⁶⁶ *Portret gospoda v črnem fraku*, 53 × 66 cm, sign. *VOGL 841*, inv. št. I/57. Podatke o portretu mi je posredoval vodja Nove galerije pri Univerzalnem muzeju Joanneum dr. Peter Peer, za kar se mu najlepše zahvaljujem. Gl. tudi Suida, *Die Landesbildergalerie*, 206, kat. št. 787.

4. Carl Vogl: Portret Luize Pesjak, roj. Crobath, 1848, Ljubljana, Narodni muzej Slovenije (© Narodni muzej Slovenije; foto: Tomaž Lauko)

5. Carl Vogl: Portret Simona Luka Pesjaka, 1848, Ljubljana, Narodni muzej Slovenije (© Narodni muzej Slovenije; foto: Tomaž Lauko)

neveste in ženina (sl. 4–5; kat. št. 3–4).⁶⁷ Alojzija Jožefa Viljemina Crobath (1828–1898) in Simon Luka Pesjak ml. (1816–1878) sta se poročila 3. oktobra 1848 v ljubljanski stolnici,⁶⁸ vendar ne bi mogli z vso zanesljivostjo trditi, da ju je Carl Vogl naslikal v Ljubljani in ravno v času poroke. Zakonca Pesjak bi se lahko dala naslikati tudi kje drugje, denimo v Gradcu, vendar menim, da Voglovo prisotnost v Ljubljani nedvomno potrjuje podatek, da je leta 1848 neki slikar Vogel restavriral portreta ljubljanskih županov Lenarta in Andreja Hrena, ki ju je dobro desetletje pred tem pridobil Narodni muzej.⁶⁹ Pri sedanjem stanju raziskav ne moremo odgovoriti na vprašanje, zakaj sta se mladoporočenca (ali morda zaročenca) kljub temu, da so leta 1848 v Ljubljani bivali in delovali portretisti Pavel Künzl, Matevž Langus in Mihael Stroj,⁷⁰ odločila za naročilo portretov pri razmeroma mladem gostujočem (ali potujočem) slikarju. Enako vprašanje bi si lahko zastavili v zvezi z restavriranjem dragocenih muzejskih slik. Od znanih Voglovih del sta sicer samo portreta zakoncev Pesjak datirana v leto 1848, a pregled drugih evidentiranih oziroma ohranjenih del kaže, da je v Ljubljani in njeni okolici slikal tudi leta 1850. Na *Razstavi portretnega slikarstva na Slovenskem* so bili namreč razstavljeni štirje portreti z njegovo signaturo, od teh dva datirana z letnico 1850. Dr. Jernej Demšar (1875–1961) z Ajmanovega gradu pri Škofji Loki je za razstavo posodil majhen doprni portret gospe z gladko počesanimi lasmi v črni obleki, katerega sedanje hranišče ni znano, dr. Karl Triller (1862–1926) iz Škofje Loke pa je bil takrat lastnik portreta domala enakih mer, na katerem je Carl Vogl leta 1850 upodobil gospo Terezijo Schloffer in ki ga sedaj hrani Narodna galerija v Ljubljani.⁷¹ Možnost, da sta portreta nastala na Kranjskem, bi kazala na slikarjevo nadaljnje ali ponovno bivanje v Ljubljani leta 1850. To morda potrjuje tudi letnica (*C. Vogl 1850*) na žanrsko obarvani upodobitvi sproščeno odete žanjice, ki jo hrani Dolenjski muzej v Novem mestu (sl. 6; kat. št. 8).⁷² Podatkov, ki bi potrjevali Voglovo delovanje v kranjski prestolnici leta 1851, nimamo, a zato je mogoče toliko zanesljiveje evidentirati njegov ponovni prihod in gostovanje v Ljubljani leta 1857.

O možnosti Voglove prisotnosti tega leta v Ljubljani najprej sklepamo na podlagi drugih portretov z *Razstave portretnega slikarstva*, ki sta datirana z letnico 1857.⁷³ Poleg tega Medobčinski muzej v Kamniku hrani otroški portret Urše Trpin iz istega leta (sl. 7; kat. št. 10),⁷⁴ na umetnostnem trgu pa je bil pred poldrugim letom prodan še en portret, na katerem je Carl Vogl leta 1857 upodobil Ljubljancanko Amalijo Schmidt.⁷⁵ Zanesljivo potrditev slikarjevega bivanja v Ljubljani pa prinaša dnevni tisk. Maja 1857 so bili v *Laibacher Zeitung* objavljeni trije enaki oglasi, iz katerih izvemo, da je v Ljubljano prišel slikar Carl Vogl, ki je bil »in vielen Städten Deutschland's, so auch in Paris« dobro sprejet, zato pričakuje, da bo tudi tukaj med svojim kratkim bivanjem uspešno pokazal svoje

⁶⁷ Horvat in Kos, *Zbirka slik*, 124, kat. št. 316, 317. O zakoncih Pesjak in njunih hčerah: Andrejka, "Pesiak, Simon Ignacij;" Kobljar, "Pesjakova, Luiza."

⁶⁸ Poročna knjiga, 01225, 1847–1872, pag. 11, Ljubljana – Sv. Nikolaj, Nadškofijski arhiv Ljubljana (SI NŠAL). Dostop 26. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/ljubljana-sv-nikolaj/01225/?pg=13>.

⁶⁹ Za podatek o restavriranju gl. Horvat in Kos, *Zbirka slik*, 13.

⁷⁰ Za seznam slikarjev v Ljubljani gl. *Provinzial Handbuch* (1848), 359–60.

⁷¹ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 33, 34, kat. št. 138, 142. Več o portretu v nadaljevanju.

⁷² Matijević, *Stalna likovna razstava*, 50, kat. št. 38. Za pomoč pri iskanju podatkov o sliki se najlepše zahvaljujem kustosinji Katarini Dajčman.

⁷³ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 35, 36, kat. št. 150, 161.

⁷⁴ Lesar, *Starejša slikarska zbirka*, 60.

⁷⁵ *Ölgemälde und Aquarelle*, 36. Več o portretu v nadaljevanju.

6. Carl Vogl: Žanjica, 1850, Novo mesto,
Dolenjski muzej (© Dolenjski muzej; foto: Uroš Kastelic)

7. Carl Vogl: Portret Urše Trpin, 1857, Kamnik,
Medobčinski muzej Kamnik (© Medobčinski muzej Kamnik)

slikarske spretnosti.⁷⁶ Čeprav je že konec junija opozarjal visoko spoštovano občinstvo, da bo v Ljubljani ostal le krajši čas (zato naj se tisti, ki se nagibajo k temu, da bi ga počastili s svojimi naročili, prijazno podvizajo), se je konec oktobra 1857 vrnil – a le za nekaj dni, ker je bil 6. novembra znova v Gradcu.⁷⁷

Carl Vogl je v Ljubljani stanoval v drugem nadstropju Koglove hiše na Kongresnem trgu.⁷⁸ Neznani pisec je na začetku junija 1857 v kratkem članku izredno pohvalil njegovo delo, predvsem podobnost naslikanih in dejanskih obrazov portretirancev ter sposobnost upodabljanja individualnih značajev.⁷⁹ Kot je že bilo navedeno, iz tega časa poznamo kar nekaj Voglovih portretov. Leta 1925 je gospa Franja Tavčar v Ljubljani hranila majhen portret na prostem sedeče deklice v bidermajerski obleki, s šopkom v roki in slamnikom ob njej na tleh.⁸⁰ Po podatkih iz kataloga je na hrbtni strani zapisana signatura *Vogel 1857*. Dopasni portret Florentine Rudež, ki ga je za *Razstavo portretnega slikarstva* posodila Marija Mühleisen iz Ljubljane, je malo večjih mer in signiran levo spodaj s *C. VOGL 1857*.⁸¹ Hranišče obeh portretov ni znano, vendar bodo pri nadaljnjem raziskovanju v veliko pomoč fotografije, ki jih je na razstavi posnel Fran Vesel (sl. 8–9).⁸² O otroškem portretu Urše Trpin ni znanih veliko podatkov,⁸³ lahko pa natančneje analiziramo Voglovo podobo sedeče gospe v črnem, ki je bila jeseni leta 2022 naprodaj v dražbeni hiši Dorotheum na Dunaju (sl. 10).⁸⁴ V dražbenem katalogu so namreč navedeni podatki o upodobljenki: Amalija Schmidt, »verheiratet am 18. Jänner 1847 mit Johann Nepomuk Krasovic«.⁸⁵ Gospa se je rodila 17. julija 1824 v trgovski družini iz Poljanskega predmestja v Ljubljani očetu Ferdinandu Jožefu in materi Frančiški, roj. Urbas; krstili so jo istega dne pri sv. Petru.⁸⁶ Na začetku leta 1847 se je v cerkvi Marijinega Oznanjenja v Ljubljani poročila z Janezom Krašovcem (*Kraschovitz*), premožnim ljubljanskim trgovcem s suknom in metrskim blagom.⁸⁷ Carl Vogl je torej Amalijo naslikal v starosti približno 33 let, pri čemer jo je prepričljivo posedel v naslanjač in zelo dobro zajel njeno telesnost, kakor tudi izraz zbrane pozornosti z rahlo razprtimi ustnicami. Na Dunaju je bil leta 2022 obenem naprodaj tudi možev portret v enakem okvirju, ki ga je leta 1854 signiral Mihael Stroj.⁸⁸ Glede na to, da so zadnji lastniki upodobljenko označili z dekliskim priimkom, bi lahko sklepali, da je bil portret nekoč v lasti družine Schmidt.

Kot kažejo štirje portreti z letnico 1857, je Vogl v tem času slikal predvsem gospe in otroke, evidentiran pa je tudi njegov portret glasbenega učitelja in skladatelja Antona Nedveda (1829–1896), ki

⁷⁶ "Carl Vogl, akademischer Maler." Enak oglas je bil objavljen še 20. in 26. maja 1857.

⁷⁷ "Anzeige 1034;" "Annonce 1904." Gl. tudi "Anzeige 6032."

⁷⁸ Naslov je sporočen v vseh časopisnih oglasih. Za Kogl-Souvan-Bleiweisovo hišo na današnjem Kongresnem trgu 15 gl. Suhadolnik in Anžič, *Kongresni trg*, 120–21; Žabota, *Kongresni trg*, 60–62.

⁷⁹ "Lokales."

⁸⁰ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 35, kat. št. 150.

⁸¹ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 36, kat. št. 161.

⁸² Fotografije hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (Rokopisna zbirka, Ms 1761).

⁸³ Gl. tudi "Carl Vogel, Deklica."

⁸⁴ "Ölgemälde und Aquarelle," lot 41.

⁸⁵ *Ölgemälde und Aquarelle*, 36.

⁸⁶ Krstna knjiga, 01262, 1819–1833, pag. 104, Ljubljana – Sv. Peter, SI NŠAL. Dostop 17. 1. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/ljubljana-sv-peter/01262/?pg=108>.

⁸⁷ Poročna knjiga, 01130, 1845–1862, pag. 14, Ljubljana – Marijino Oznanjenje, SI NŠAL. Dostop 17. 1. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/ljubljana-marijino-oznanjenje/01130/?pg=15>. Za Krašovca gl. tudi *Provinzial Handbuch* (1847), 346.

⁸⁸ *Ölgemälde und Aquarelle*, 37 (lot 42).

8. Pogled na Razstavo portretnega slikarstva na Slovenskem z Voglovim portretom sedeče deklice na skrajni levi zgoraj, 1925, Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica (© Narodna in univerzitetna knjižnica; foto: Fran Vesel)

9. Pogled na Razstavo portretnega slikarstva na Slovenskem z Voglovim portretom Florentine Rudež na skrajni desni spodaj, 1925, Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica (© Narodna in univerzitetna knjižnica; foto: Fran Vesel)

10. Carl Vogl: Portret Amalije Schmidt, por. Krašovic, 1857, zasebna last
(Wikimedia Commons; foto: Dorotheum)

11. Carl Vogl: Portret Terezije Schloffer, por. Triller, 1850, Ljubljana,
Narodna galerija (© Narodna galerija; foto: Bojan Salaj)

je verjetno nastal istega leta, vsekakor pa ne pred letom 1856, ko se je Nedved priselil v Ljubljano.⁸⁹ Nekatero Voglove upodobljenke so anonimne, druge nosijo imena, vendar npr. tudi o portretu Urše Trpin nimamo podatkov, ki bi omogočili natančnejšo analizo.⁹⁰ Zato je toliko dragocenejše védenje, kdo je v določenih časovnih okvirih hranil navedene portrete. O Karlu Trillerju, ki je bil leta 1925 lastnik portreta Terezije Schloffer, je namreč znanih dovolj podatkov, ki so bili izhodišče za natančno identifikacijo portretiranke in analizo provenience slike (sl. 11; kat. št. 7).⁹¹

Po doslej znanih biografskih podatkih sodeč, je bil Karl Triller sin notarja Ivana Trillerja iz Škofje Loke in Marije, roj. Schlosser.⁹² Podobnost priimka upodobljene s priimkom Trillerjeve matere se je zdela slučajna vse do pregleda škofjeloških krstnih knjig, kjer piše, da je bilo slednji ime Marija Terezija.⁹³ Lahko bi zaključili, da so med pripravo *Kataloga razstave portretnega slikarstva na Slovenskem* narobe zapisali njen dekliški priimek, vendar je ta v krstni knjigi dejansko zapisan kot Schloffer in tudi zapisi rojstev bratov in sester Karla Trillerja navajajo Marijo Terezijo Schloffer kot mater.⁹⁴ Dobro se ujema tudi letnica nastanka portreta 1850 – torej jo je Carl Vogl naslikal dvanajst let pred rojstvom sina Karla Trillerja. V škofjeloških poročnih matičnih knjigah ni bilo mogoče najti zapisa o njeni poroki z Ivanom Trillerjem, ki bi razkril več podatkov. A ko je Terezijin mož 13. decembra 1856 zaprisegel za notarja za okrožje cesarsko-kraljevega Deželnega sodišča v Ljubljani s sedežem urada v Škofji Loki, je Višje deželno sodišče za Štajersko, Koroško in Kranjsko obvestilo javnosti poslalo iz Gradca.⁹⁵ Po pregledu graških poročnih knjig je bilo mogoče ugotoviti, da se je Marija Terezija Schloffer z gospodom Ivanom (Johannom) Trillerjem, namestnikom javnega tožilca (*Staatsanwaltes Substitut*) iz Slovenj Gradca, rojenim v Stari Loki na Kranjskem, poročila 21. januarja 1852 v graški cerkvi sv. Krvi.⁹⁶ Marija Terezija je bila rojena 21. junija 1828 v graškem predmestju Geidorf kot zakonska hči Thadaüsa Schlofferja, mestnega pekovskega mojstra (*bürg. Bäckermeister*).⁹⁷ Oče, ki je bil lastnik več hiš v Gradcu, je umrl leta 1842.⁹⁸ Ko se je Terezija deset let pozneje poročila s Trillerjem, je bivala na naslovu *Herrengasse 225*.⁹⁹ Na podlagi podatkov iz slovenjgraških krstnih knjig ugotovimo, da se je po poroki preselila k možu v Slovenj Gradec. Tam so bili namreč med letoma 1853 in 1856 krščeni vsaj trije njuni otroci.¹⁰⁰ V Škofji Loki, kamor

⁸⁹ "Lokales." Za Antona Nedveda gl. Kozina, "Nedved, Anton." Hranišče portreta ni znano.

⁹⁰ Portret je muzeju neznan kdaj podarila Mila Klemenčič, ki je tudi posredovala podatek o identiteti deklice; gl. Lesar, *Starejša slikarska zbirka*, 60.

⁹¹ Za posredovanje podatkov o portretu se najlepše zahvaljujem kustosinji Narodne galerije dr. Katri Meke.

⁹² Gl. Kranjec, "Triller, Karel."

⁹³ Krstna knjiga, 03243, 1849–1873, pag. 120, Škofja Loka, SI NŠAL. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/skofja-loka/03243/?pg=123>.

⁹⁴ Krstna knjiga, 03243, 1849–1873, pag. 78, 93, 103, 135, 151, 165, 178, 198, Škofja Loka, SI NŠAL. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/skofja-loka/03243/?pg=1>.

⁹⁵ "Amtlicher Theil."

⁹⁶ Trauungsbuch, XXI, 1843–1858, pag. 205, Graz – Hl. Blut, AT DAGS. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/graz-seckau/graz-hl-blut/618/?pg=207>.

⁹⁷ Taufbuch, XI, 1820–1830, pag. 233, Graz – St. Leonhard, AT DAGS. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-st-leonhard/466/?pg=238>.

⁹⁸ Sterbebuch, VI, 1833–1854, pag. 147, Graz – St. Leonhard, AT DAGS. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-st-leonhard/497/?pg=76>.

⁹⁹ Trauungsbuch, XXI, 1843–1858, pag. 205, Graz – Hl. Blut, AT DAGS. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/en/oesterreich/graz-seckau/graz-hl-blut/618/?pg=207>.

¹⁰⁰ Krstna knjiga, 02546, 1828–1856, pag. 103, 110, 117, Slovenj Gradec, Nadškofijski arhiv Maribor (SI NŠAM). Dostop 29. 2. 2024, <https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/maribor/slovenj-gradec/02546/?pg=1>.

sta se očitno preselila po Trillerjevem imenovanju konec leta 1856, pa se jima je rodilo še vsaj devet otrok.¹⁰¹ Med krstnimi botri je poleg Carla Floriana in njegove žene iz Kranja ter znanega učitelja in skladatelja iz Škofje Loke Lovra Sadarja najpogosteje naveden Alois Schloffer iz Gradca.¹⁰² Lahko bi sklepali, da gre za Aloisa Schlofferja, ki je bil leta 1847 v neki zadevi naveden kot skrbnik mladoletnih otrok Thaddäusa Schlofferja – Terezije, Elisabeth in Aloisa.¹⁰³ Toda v enem od zapisov v krstnih knjigah je navedeno, da je bil Alois *doktorand d. Rechte* iz Gradca,¹⁰⁴ torej je šlo za mlajšega gospoda, morda Terezijinega brata. Domnevo potrjuje podatek o rojstvu in starših znanega avstrijskega politika in odvetnika v Gradcu in Eibiswaldu Aloisa Amandusa Schlofferja (1833–1911),¹⁰⁵ ki je bil torej Terezijin pet let mlajši brat. Tako se razjasni tudi identiteta njenega skrbnika Aloisa Schlofferja. Leta 1862 sta bila namreč v Gradcu dva lastnika hiš s tem imenom in priimkom: eden je bil doktor prava (Terezijin brat), drugi z imenom Alois Bernhard pa špediter pri Štajerski hranilnici, član številnih graških društev in nosilec srebrnega križca za zasluge (*mit der Krone*).¹⁰⁶ Nedvomno je bil slednji Terezijin skrbnik, njegova hiša na naslovu *Hauptwachplatz* 234 pa je nekdanj nosila številko 225 in stari naziv *Herrengasse*, ki je zapisan v poročni knjigi kot Terezijin naslov v času poroke.¹⁰⁷ Tako pa se vrnemo k prvemu znanemu bivališču Carla Vogla v Gradcu. Kot smo že ugotovili, je slikar leta 1852 bival prav na tem naslovu in verjetno sta Terezija in slikar vsaj nekaj časa živela v isti hiši, ki je bila last njenega skrbnika Aloisa Bernharda Schlofferja. Njen portret, ki nosi letnico 1850, je nastal dve leti pred poroko z Ivanom Trillerjem in najverjetneje je je Vogl naslikal na domačem naslovu v Gradcu. S tem lahko tudi slikarjevo prvo dokumentirano bivanje v Gradcu pomaknemo v zgodnejši čas, v leto 1850. Portret je Terezija po poroki prinesla s sabo najprej v Slovenj Gradec, nato v Škofjo Loko, vsaj do leta 1925 se je ohranil pri njenem sinu Karlu Trillerju, leta 2014 ga je kupila Narodna galerija v Ljubljani. Gospa Marija Terezija Triller je po daljši bolezni umrla v 45. letu starosti 2. avgusta 1873 v Ljubljani, pokopali so jo v Škofji Loki.¹⁰⁸

Kaj pa Voglov portret, ki ga je leta 1925 za *Razstavo portretnega slikarstva* posodila Marija Mühleisen in ki ga poznamo samo po Veselovi fotografiji? Florentina Rudež, roj. Heinrich (1832–1914), je bila mati Marije Mühleisen, roj. Rudež (1853–1931),¹⁰⁹ iz Ljubljane. Po podatkih iz kataloga naj bi bila naslikana gospa v srednjih letih,¹¹⁰ in čeprav jih je Florentina Rudež leta 1857 imela komaj 25, o identiteti upodobljenke ne gre dvomiti. Njen mož Franc Rudež (1823–1875) je bil sin graščaka, posestnika, etnografa in mecena Jožefa Rudeža iz Ribnice.¹¹¹ Franc je že kot štirinajstletni študent

¹⁰¹ Gl. zgoraj.

¹⁰² Krstna knjiga, 03243, 1849–1873, pag. 151, 168, Škofja Loka, SI NŠAL. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/skofja-loka/03243/?pg=154>; <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/skofja-loka/03243/?pg=168>. Za Lovra Sadarja gl. Premrl, "Sadar, Lovro," 181.

¹⁰³ Kot njihov skrbnik je naveden v "Erinnerung."

¹⁰⁴ Krstna knjiga, 02546, 1828–1856, pag. 117, Slovenj Gradec, SI NŠAM. Dostop 1. 3. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/maribor/slovenj-gradec/02546/?pg=117>.

¹⁰⁵ Prim. Gebhardt, "Schloffer Alois." Za starša gl. Taufbuch, XII, 1830–1838, pag. 60, Graz – St. Leonhard, AT DAGS. Dostop 1. 3. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/oesterreich/graz-seckau/graz-st-leonhard/485/?pg=62>.

¹⁰⁶ *Adreßbuch der Landeshauptstadt Graz*, 88, 288, 296, 301, 308, 324.

¹⁰⁷ Za konkordanco hišnih števil gl. *Häuser-Schema*, 12.

¹⁰⁸ Gl. "Verstorbene."

¹⁰⁹ Krstna knjiga, 01159, 1848–1856, pag. 87, Ljubljana – Sv. Jakob, SI NŠAL. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/ljubljana-sv-jakob/01159/?pg=88>.

¹¹⁰ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 34, kat. št. 142.

¹¹¹ Krstna knjiga, 02028, 1812–1824, pag. 149, Ribnica, SI NŠAL. Dostop 29. 2. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/ljubljana/ribnica/02028/?pg=99>.

daroval nekaj starih novcev Deželnemu muzeju v Ljubljani in leta 1847 je bil član Historičnega društva za Kranjsko.¹¹² Gospa Flora pa je bila imetnica zlatega križa za zasluge, druga predsednica leta 1866 ustanovljenega ženskega Rdečega križa in predsednica ustanove za varstvo malčkov (*Kleinkinderbewahranstalt*).¹¹³ Leta 1853 sta zakonca stanovala na Starem trgu 34 (pozneje št. 21) v Ljubljani, kjer sta do svoje smrti bivali tako Florentina kot tudi njuna hči Marija Mühleisen.¹¹⁴ Domnevamo lahko, da so tukaj vsaj do leta 1925 hranili Voglov portret, katerega hranišče je za zdaj neznan.

Kdo so bili torej Voglovi naročniki v Ljubljani in na Kranjskem? Ugotovili smo, da so bili nekateri med njimi člani znanih kulturno in družbeno angažiranih ter premožnih družin Pesjak in Rudež ter morda tudi Tavčar, Demšar in Klemenčič. Čeprav bi lahko rodbino Krašovic, v katero se je omožila Amalija Schmidt, na prvi pogled šteli zgolj med premožne, pa ni zanemarljiv podatek, da je bil Amalijin tast Matevž Krašovic leta 1847 član Muzejskega društva za Kranjsko, njen oče pa celo društveni odbornik.¹¹⁵ Še več: Amalijin oče Ferdinand Jožef Schmidt, ki mu je France Prešeren posvetil nekaj verzov, je bil osrednja osebnost naravoslovnega raziskovanja na Kranjskem, ohranil pa se je tudi njegov portret izpod čopiča Matevža Langusa.¹¹⁶ Za podobo žanjice, ki jo je Dolenjski muzej leta 1963 odkupil od neznanega zasebnika, se zgolj domneva, da so jo nekdam hranili na Starem gradu pri Otočcu,¹¹⁷ zato je težko ugotoviti, za koga jo je Vogl naslikal. Naročnik portreta Terezije Schloffer je bil najverjetneje njen skrbnik, ugledni graški meščan Alois Bernhard Schloffer, ki ga lahko prištejemo med Voglove naročnike v Gradcu. Na podlagi preostalih v Mariboru ohranjenih in signiranih portretov ter dveh objav v dnevnem časopisju pa je bilo kljub anonimnosti večine upodobljencev mogoče zanesljivo potrditi tudi več krajših slikarjevih bivanj v Mariboru.

Carl Vogl v Mariboru in na Hrvaškem

Pokrajinski muzej v Mariboru hrani pet portretov z Voglovo signaturo: portret dame s pahljačo, portreta mariborskega trgovca in njegove žene, žanrsko obarvan otroški portret in portret škofa Antona Martina Slomška (sl. 12–16; kat. št. 5–6, 13–15).¹¹⁸ Razen slednjega so vsi upodobljeni popolni neznanci, le za portreta trgovca in njegove žene velja, da sta bila Mariborčana. Skopi podatki o provenienci slik ne omogočajo natančnejše analize identitete upodobljenih, ki bo torej morala počakati na odkritje novih virov.¹¹⁹ Vsekakor pa lahko na podlagi dveh identičnih časopisnih

¹¹² *Provinzial Handbuch* (1847), 301.

¹¹³ Podatki so navedeni v "Todesfall."

¹¹⁴ Stari trg 21, Knjiga ljubljanskih hiš in njenih stanovalcev, 1: Stari trg (tipkopis Vladislava Fabjančiča), Zgodovinski arhiv Ljubljana. Za kratko vest o Marijini smrti gl. "Odperta noč in dan."

¹¹⁵ *Provinzial Handbuch* (1847), 149, 152.

¹¹⁶ O portretu in upodobljencu gl. Jaki, *Meščanska slika*, 176–77, in tam navedeno literaturo.

¹¹⁷ Matijevič, *Stalna likovna razstava*, 50.

¹¹⁸ Otroški portret še ni bil objavljen. Za posredovanje slikovnega gradiva in podatkov o portretih se najlepše zahvaljujem dr. Valentini Bevc Varl.

¹¹⁹ Dva portreta sta v mariborski muzej prišla leta 1946 iz zbirnega centra Komisije za upravo narodne imovine, eden je bil kupljen leta 1943, za otroški portret ni podatkov, portret škofa Slomška pa je muzeju leta 1992 podaril gospod Max Leyrer iz Beljaka.

12. Carl Vogl: Žena s pahljačo, 1858, Maribor,
Pokrajinski muzej Maribor (© Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik)

13. Carl Vogl: Mariborski trgovec, 1849, Maribor,
Pokrajinski muzej Maribor (© Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik)

14. Carl Vogl: Soproga mariborskega trgovca, 1849, Maribor, Pokrajinski muzej Maribor (© Pokrajinski muzej Maribor)

15. Carl Vogl: *Otrok v srajčki*, 1858, Maribor,
Pokrajinski muzej Maribor (© Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik)

16. Carl Vogl: Portret Antona Martina Slomška, 1859, Maribor,
Pokrajinski muzej Maribor (© Pokrajinski muzej Maribor; foto: Tomo Jeseničnik)

17. Carl Vogl: Portret Ignaca Antona Hackla, 1851, Litoměřice,
Severnočeška galerija likovnih umetnosti (© Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích; foto: Ondřej Polák)

oglasov, ki ju je Carl Vogl dal objaviti julija 1860 v graškem *Tagespostu*,¹²⁰ zanesljivo potrdimo, da je slikar enako kot iz Gradca v Ljubljano prihajal tudi v Maribor slikat nove obraze premožnega in družbeno uveljavljenega ter verjetno tudi kulturno ozaveščenega meščanstva. Leta 1860 je bival v ulici *Burggasse*, v prvem nadstropju hiše na številki 137. V oglasih se je priporočil kot slikar zgodovinskih, cerkvenih in banderskih slik ter portretov. Iz njegove najave bivanja v Mariboru je razvidno, da je pred tem že dolgo let užival zaupanje tamkajšnje klientele, torej je pred letom 1860 že večkrat gostoval v mestu. To se ujema z datacijami portretov iz Pokrajinskega muzeja Maribor, ki so nastali v letih 1849, 1858 in 1859.

Ugotovitev, da je Carl Vogl zanesljivo slikal v Mariboru, je omogočila tudi pravilno atribucijo in identifikacijo upodobljenega na portretu s signaturo *C. Vogl*, ki ga hrani Severnočeška galerija likovnih umetnosti v Litoměřicah (*Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích*) na Češkem (sl. 17; kat. št. 9). Slika je na hrbtni strani opremljena z napisom, da je upodobljeni *Operateur Ignaz Anton Hackl Gemalt vom Maler Vogl im Jahr 1854*,¹²¹ na podlagi katerega je bilo delo zmotno pripisano Carlu Christianu Voglu von Vogelsteinu (1788–1868).¹²² Ob domnevi, da gre za delo »našega« Carla Vogla, bi bilo treba upoštevati, da je Vogl slikal tudi na Češkem, kar sicer ne bi bilo presenetljivo, vendar je preverba domačega tiska pokazala, da je bil gospod Hackl doma iz Maribora. Veliko podatkov o Ignacu Antonu Hacklu sicer ni bilo mogoče najti; živel je v Mariboru, v majhni hiši, ki je nekdanja stala na mestu Schmidererjeve hiše št. 14, kot kirurg se je s svojim dolgoletnim uspešnim in učinkovitim delovanjem someščanom izredno priljubil.¹²³ Zato pa je toliko bolj znan njegov sin Gabriel von Hackl (1843–1926), ki je bil slikar in profesor na Münchenski Akademiji upodabljaajočih umetnosti in čigar rojstni podatki razkrivajo, da je bil oče Ignac Anton magister kirurgije in porodništva.¹²⁴ Voglov portret je očitno nastal v Mariboru in dodatno potrjuje slikarjevo priljubljenost pri meščanski klienteli na obrobju cesarstva. O tem, kako je slika prispela na Češko, kjer so jo do leta 1964 hranili v Pokrajinskem muzeju v Litoměřicah, v muzeju nimajo podatkov.

Treba je poudariti, da je pomanjkanje podatkov o provenienci posameznih muzejskih slik močno zaznamovalo raziskovanje slikarjevega opusa. Enako kot Voglovo delovanje v Mariboru in tamkajšnji naročniki namreč ostaja večinoma neraziskano tudi njegovo delovanje na Hrvaškem, o katerem pričajo signirani portreti, hranjeni v muzejih v Zagrebu in Varaždinu, ki jim bo v prihodnosti prav tako treba nameniti več pozornosti. Poleg portretov zakoncev Coppet iz leta 1857, ki ju hrani Muzej za umetnost in obrt v Zagrebu (kat. št. 11–12),¹²⁵ sta posebno zanimiva portreta Julije Thalheim de Rosse in Ljudevita Tomasija ml. iz muzeja v Varaždinu (sl. 18–19; kat. št. 2, 16), ki ju lahko na podlagi časa nastanka postavimo na sam začetek in zaključek Voglove znane slikarske poti.¹²⁶ Verjetno sta bila portreta podlaga za v literaturi zabeleženi podatek, da je na Hrvaškem

¹²⁰ Gl. "Annonce 83."

¹²¹ Transkripcijo napisa in podatke o provenienci portreta mi je posredovala kustosinja Severnočeške galerije likovnih umetnosti mag. Alena Beránková, za kar se ji lepo zahvaljujem.

¹²² *Registr sbírek*.

¹²³ "Marburg um die Mitte."

¹²⁴ Krstna knjiga, 01487, 1834–1859, pag. 69, Maribor – Sv. Janez Krstnik, SI NŠAM. Dostop 23. 3. 2024, <https://data.maticula-online.eu/sl/slovenia/maribor/maribor-sv-janez-krstnik/>. Za slikarja Hackla gl. Thieme in Becker, *Allgemeines Lexikon*, 15: 416.

¹²⁵ *MUO, AthenaPlus*.

¹²⁶ Za posredovanje podatkov o portretih in slikovnega gradiva se najlepše zahvaljujem kustosinji Jeleni Rančič iz Mestnega muzeja Varaždin.

18. Carl Vogl: Portret Julije Thalheim de Rosse, 1847, Varaždin,
Mestni muzej Varaždin (© Gradski muzej Varaždin)

19. Carl Vogl: *Portret Ljudevita Tomasija ml.*, 1860,
Varaždin, Mestni muzej Varaždin (© Gradski muzej Varaždin)

neprekinjeno deloval več kot desetletje, od leta 1847 do začetka šestdesetih let 19. stoletja,¹²⁷ česar ob sedanjem poznavanju njegove biografije ni mogoče potrditi. Na podlagi v članku predstavljenih ugotovitev lahko sklepamo, da je portretist Carl Vogl tudi v Zagrebu in Varaždinu, kamor je odhajal slikat tamkajšnje predstavnike premožnega meščanstva, bival zgolj občasno, najverjetneje v poletnem času. Pri nadaljnjih raziskavah je treba upoštevati možnost, da je slikar na eni izmed svojih poti tudi umrl. Malo je verjetno, da se je to zgodilo v Ljubljani ali Mariboru, saj v ustreznih virih ni bilo mogoče zaslediti slikarjevega imena, torej bi v prihodnosti kazalo preveriti tudi hrvaške arhivske vire.

Namesto zaključka

Kako je lahko produktiven in spreten slikar, kakršnega razodevajo portreti Carla Vogla, ostal tako slabo poznan v umetnostnozgodovinski literaturi? Poglobljena analiza tega vprašanja bi gotovo preseгла okvire prispevka, a morda lahko vsaj nakažemo, zakaj je v 20. stoletju poniknilo zanimanje za Carla Vogla. Med razlogi, ki jih je bilo mogoče spoznati med pričujočo raziskavo, je gotovo pogostost slikarjevega imena. Med umetniki v registru *AKL* so navedeni štirje z imenom Carl ali Karl Vogel in eden z imenom Karl Vogl, Carla s priimkom Vogl pa ne najdemo.¹²⁸ Pogostost imena med umetniki predvsem opozarja na pogostost imena nasploh, ki zelo otežuje iskanje podatkov v dnevnem tisku in arhivskih virih. Nadalje je videti, da je Carl Vogl več in pogosteje slikal v mestih na Slovenskem in Hrvaškem, torej v Ljubljani, Mariboru, Zagrebu in Varaždinu, kot pa v Gradcu, kjer je bil doma. V Avstriji so do 20. stoletja nanj nekako pozabili, na Slovenskem pa so njegova dela v času med obema vojnoma predstavljali kot del domače slikarske produkcije. Štirje njegovi portreti so bili razstavljeni v Ljubljani leta 1925, petega so mu avtorji razstave pripisali.¹²⁹ O Voglo-
vem delu se je v članku o razstavi pohvalno izrazil Rajko Ložar, ki je ob portretu Terezije Schloffer zapisal, da gre za slikarja, ki se končno »peča s svetlobo« in da se »njegova dela vredno uvrščajo v krog onih, ki nakazujejo probleme, s katerimi je imelo opraviti ostalo 19. stoletje.«¹³⁰ Viktor Steska Vogla ni uvrstil v svoj pregled slovenskega slikarstva, kot je to storil za številne druge gostujoče slikarje.¹³¹ Ker je iz Ložarjevega zapisa mogoče razbrati, da v času razstave ni bilo znano, od kod je bil slikar doma,¹³² pomislimo, da bi razlog za Steskov izbor lahko bilo pomanjkanje podatkov. A vendarle je bil Carl Vogl v prispevku Franceta Mesesnela, ki je izšel leta 1925 v *Zborniku za umetnostno zgodovino*, označen za Ptujčana, »čegar mali portreti pomenijo provincialno spremstvo ljubljanskega centra.«¹³³ Čeprav ni bilo mogoče ugotoviti, zakaj je Mesesnel mislil, da je bil Vogl Ptujčan, pa ta zapis na eni strani kaže na možnost, da je tudi na Ptuj hodil portretirat tamkajšnje meščane, na drugi strani pa pojasnjuje poznejši zapis muzejskega kustosa Franca Zalarja, da je bil

¹²⁷ Gl. Prijatelj et al., *Slikarstvo XIX. stoljeća*, 27, 216, repr. 102; Gamulin, *Hrvatsko slikarstvo*, 116, 125.

¹²⁸ *Allgemeines Künstlerlexikon: Bio-bibliographischer*, 307–312.

¹²⁹ *Katalog razstave portretnega slikarstva*, 33–36, kat. št. 138, 142, 150, 158, 161.

¹³⁰ Ložar, "Razstava portretnega slikarstva," 3.

¹³¹ Steska, *Slovenska umetnost*. Kljub temu ga je v članku v *Slovincu* omenil kot enega slikarjev, izkopanih iz pozabe; gl. Steska, "Razstava portretnega slikarstva Slovenije," 3.

¹³² »Naj je Karl Vogl od kjerkoli /.../«; gl. Ložar, "Razstava portretnega slikarstva," 3.

¹³³ Mesesnel, "Portretno slikarstvo na Slovenskem," 141.

Karl Vogl doma s Ptuja.¹³⁴ Na razstavi *Otrok v sliki in plastiki*, ki je bila brez kataloga postavljena v Jakopičevem paviljonu od 16. oktobra do 5. novembra 1938, je bil razstavljen še najmanj en Voglov portret.¹³⁵ Takrat so ga torej še vedno šteli za umetniško osebnost, ki je pomembno prispevala k podobi našega portretnega slikarskega patrimonija, potem pa se zdi, da ga vse do konca osemdesetih let 20. stoletja nihče ni več omenjal. Šele leta 1987 je Angelos Baš vključil Voglov portret Simona Pesjaka v študijo o oblačilni kulturi v Prešernovem času,¹³⁶ isti portret je bil leta 1992 predstavljen na že omenjeni razstavi *Podobe ljubljanskih meščanov*, leta 2006 ga je Andreja Vrišer na kratko obravnavala v sklopu študije o oblačilni kulturi.¹³⁷ Poleg *Dame s pahljačo* sta se v isti publikaciji pojavila tudi portreta mariborskega trgovca in njegove soproge, ki sta pred tem že ilustrirala umetnost v Mariboru v času škofa Antona Martina Slomška.¹³⁸ V letih 2007 in 2015 sta bila prvič objavljena *Žanjica* in portret Urše Trpin, druga dela pa doslej v literaturi niso bila objavljena. Iz navedenega bi lahko zaključili, da se po drugi svetovni vojni avtorji na Slovenskem, kjer je hranjenih največ slikarjevih del, z Voglom niso več ukvarjali, ker so vidna mesta na odru bidermajerskega portretnega slikarstva zasedli predvsem tisti slikarji, ki se jih je dalo umestiti v po vojni oblikovane in sprejete okvire likovne kakovosti in nacionalne pripadnosti umetnikov. To pa ni bilo mogoče za Carla Vogla, vedno znova gostujočega portretista z Dunaja oziroma iz Gradca, čigar dela razodevajo, da se je šolal v enaki tradiciji portretnega slikarstva kot domači slikar Mihael Stroj. O kakovosti Voglovih portretov bomo lahko v prihodnosti še razpravljali, njegove številne v članku predstavljene poti ga označujejo za kozmopolita in srednjeevropskega slikarja v pravem pomenu besede, medtem ko je pomen njegovih naročnikov in njihove vloge v meščanski družbi okoli srede 19. stoletja večji, kot je bilo mogoče pred raziskavo pričakovati.¹³⁹

¹³⁴ Zalar, *Podobe ljubljanskih meščanov*, 114.

¹³⁵ "Otrok v sliki in plastiki."

¹³⁶ Baš, *Oblačilna kultura na Slovenskem*, 235.

¹³⁷ Vrišer, *V fraku in krinolini*, 27.

¹³⁸ Vrišer, *Umetnost na slovenskem Štajerskem*, 83; Vrišer, *V fraku in krinolini*, 10–11, 28, 66, repr. 1, 19, 51. Gl. tudi Koren, *Izbranih sto*, 45, kat. št. 70. V isti publikaciji je objavljen portret škofa Slomška (46–47, kat. št. 72).

¹³⁹ Raziskave za prispevek so potekale v okviru temeljnega raziskovalnega projekta *Meščanstvo kot umetnostni naročnik na Kranjskem in Štajerskem v 19. in prvi polovici 20. stoletja* (J6–3136) in raziskovalnega programa *Umetnost na Slovenskem v stičišču kultur* (P6-0061), ki ju iz državnega proračuna financira Javna agencija za znanstveno-raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije. Za posredovanje slikovnega gradiva in dovoljenj za objavo se najlepše zahvaljujem še mag. Tomislavu Kajfežu iz Narodnega muzeja Slovenije, gospe Jassmini Marijan iz Narodne galerije v Ljubljani in direktorici Medobčinskega muzeja Kamnik mag. Zori Torkar.

PRILOGA – KATALOG

Katalog znanih del Carla Vogla v javnih muzejih in galerijah

	Naslov in datacija Tehnika Mere v cm Signatura Napisi	Hranišče Inv. št. Provenienca
1	<i>Portret gospoda v črnem fraku</i> , 1841 O. pl. 66 × 53 Vogl 841 (desno ob strani)	Gradec, Neue Galerie Graz am Universalmuseum Joanneum Inv. št. I/57 1941: Gradec, Neue Galerie Graz am Universalmuseum Joanneum (delitev umetnostnih zbirk na Staro in Novo galerijo) 1911: Gradec, nakup na umetnostnem trgu za <i>Landesbildergalerie</i>
2	<i>Portret Julije Thalheim de Rosse</i> , 1847 O. pl. 33 × 24,5 C. Vogl 1847 (levo spodaj)	Varaždin, Gradski muzej Varaždin Inv. št. GMV KPO 717 1929 muzeju darovala Otilija Petroczy
3	<i>Portret Luize Pesjak</i> , 1848 O. pl. 52 × 42 C. VOGL 1848 (desno spodaj ob strani)	Ljubljana, Narodni muzej Slovenije Inv. št. N 789 1925: Ljubljana, nakup od E. Pessiak
4	<i>Portret Simona Luka Pesjaka</i> , 1848 O. pl. 52 × 42 C. VOGL 1848 (levo spodaj ob strani)	Ljubljana, Narodni muzej Slovenije Inv. št. 790 1925: Ljubljana, nakup od E. Pessiak
5	<i>Mariborski trgovec</i> , 1849 O. pl. 73 × 59 C. VOGL 1849 (desno spodaj)	Maribor, Pokrajinski muzej Maribor Inv. št. N. 1263 1943: Maribor, nakup
6	<i>Soproga mariborskega trgovca</i> , 1849 O. pl. 73 × 59 CARL VOGL PINX ... 9 1849 (levo spodaj)	Maribor, Pokrajinski muzej Maribor Inv. št. N. 128 1946 predala muzeju Komisija za upravo narodne imovine (KUNI) iz ZC Maribor
7	<i>Portret Terezije Schloffer</i> , 1850 O. pl. 27 × 21 C. VOGL 1850 (desno spodaj ob strani) Na hrbtni str. na sr. nalepka z napisom (tipkopis in črnilo): Razstava slov. portreta št: 161 / Avtor: C. Vogl / Slika Terezija Schloffer / okvir zlat / Naslov: / Dr. Karel Triller / Lj. / Nunska 21	Ljubljana, Narodna galerija Inv. št. NG S 3474 2014: Ljubljana, nakup v galeriji Ars Do 2014: Ljubljana, Mladinska knjiga Trgovina d.o.o. (Slovenska c. 29) 1925: Ljubljana, Karl Triller (Nunska 21)

8	<p><i>Žanjica</i>, 1850</p> <p>O. pl. 37 × 45 <i>C Vogl 850</i> (levo spodaj)</p>	<p>Novo mesto, Dolenjski muzej Inv. št. R-39/S</p> <p>1963: Novo mesto, nakup od zasebnika; iz Starega Gradu pri Otočcu</p>
9	<p><i>Portret Ignaca Antona Hackla</i>, 1851</p> <p>O. pl. 36,5 × 30 <i>C. VOGL 1851</i> (desno ob strani)</p>	<p>Litoměřice, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích Inv. št. O-333</p> <p>1964 pridobljeno iz sedanjega Pokrajinskega (prej mestnega) muzeja v Litoměřicah</p>
10	<p><i>Portret Urše Trpin</i>, 1857</p> <p>O. pl. 47,5 × 37 <i>C. VOGL 1857</i> (levo spodaj ob strani)</p>	<p>Kamnik, Medobčinski muzej Kamnik Inv. št. 10138</p> <p>Neznano kdaj muzeju darovala Mila Klemenčič</p>
11	<p><i>Portret Luigie Coppet</i>, 1857</p> <p>O. pl. 86,5 × 66</p>	<p>Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt Inv. št. MUO-009967</p> <p>(ni podatkov o pridobitvi)</p>
12	<p><i>Portret Ivana Coppeta</i>, 1857</p> <p>O. pl. 86,5 × 66</p>	<p>Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt Inv. št. MUO-009968</p> <p>(ni podatkov o pridobitvi)</p>
13	<p><i>Žena s pahljačo</i>, 1858</p> <p>O. pl. 94,5 × 71,5 <i>C. VOGL 1858</i> (levo spodaj ob strani)</p>	<p>Maribor, Pokrajinski muzej Maribor Inv. št. N. 1228</p> <p>1946 predala muzeju Komisija za upravo narodne imovine (KUNI) iz ZC Maribor</p>
14	<p><i>Otrok v srajčki</i>, 1858</p> <p>O. pl. 44 × 59,5 <i>CV 1858</i> (desno spodaj ob strani)</p>	<p>Maribor, Pokrajinski muzej Maribor Inv. št. N. 745</p> <p>(ni podatkov o pridobitvi)</p>
15	<p><i>Portret Antona Martina Slomška</i>, 1859</p> <p>O. pl. 47 × 38 Signatura je slabo vidna</p>	<p>Maribor, Pokrajinski muzej Maribor Inv. št. N. 12186</p> <p>1992 muzeju daroval dr. Max Leyrer iz Beljaka</p>
16	<p><i>Portret Ljudevita Tomasija ml.</i>, 1860</p> <p>O. pl. 27 × 21 <i>C.V. 1860</i> (levo spodaj ob strani)</p>	<p>Varaždin, Gradski muzej Varaždin Inv. št. GMV GS 200</p> <p>(ni podatkov o pridobitvi)</p>

Literatura

- Adreß- und Geschäfts-Handbuch der Landeshauptstadt Graz.* Graz: Leykam, 1867.
- Adreßbuch der Landeshauptstadt Graz und Geschäfts-Handbuch für Steiermark.* Graz: Leykam, 1862.
- Allgemeines Künstlerlexikon: Bio-bibliographischer Index A–Z. Zv. 10, Torricco–Z.* München: K. G. Saur Verlag, 2000.
- Allgemeines Künstlerlexikon: Die Bildenden Künstler aller Zeiten und Völker. Zv. 113, Vernet–Voigt.* Berlin: De Gruyter, 2021.
- “Amtlicher Theil.” *Laibacher Zeitung*, 24. 12. 1856, 1291.
- Andrejka, Rudolf. “Pesiak (Pessiak), Simon Ignacij.” V *Slovenski biografski leksikon. Zv. 6*, uredila France Kidrič in Franc Ksaver Lukman, 314–16. Ljubljana: Zadrúžna gospodarska banka, 1935.
- “Annonce 83.” *Tagespost: Beilage*, 8. 7. 1860, [8].
- “Annonce 227.” *Tagespost: Beilage*, 19. 3. 1861, [8].
- “Annonce 1793.” *Grazer Telegraph*, 8. 1. 1861, [4].
- “Annonce 1904.” *Anhang zur Laibacher Zeitung*, 30. 10. 1857.
- “Anzeige 1034.” *Anhang zur Laibacher Zeitung*, 25. 6. 1857.
- “Anzeige 6032.” *Grazer Telegraph*, 6. 11. 1857, [2].
- Auktionshaus Ludwigsburg BENE MERENTI, 48. Militaria und Antiquitäten Auktion*, Ludwigsburg, 21. Jul 2023. Dostop 14. 2. 2024, <https://www.auktionshaus-ludwigsburg.de/documents/48katalogal.pdf>.
- Baš, Angelos. *Oblačilna kultura na Slovenskem v Prešernovem času: 1. polovica 19. stoletja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987.
- Bénézit, Emmanuel. *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays. Zv. 3, L–Z*. Paris: Ernest Gründ, 1924.
- Bénézit, Emmanuel. *Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs de tous les temps et de tous les pays. Zv. 8, Soane–Z*. Paris: Gründ, 1955.
- “Biedermeierporträts Ehepaar Kletzl Edle(r) von Mannen.” Dostop 14. 2. 2024, <https://drouot.com/en/l/22151854-biedermeier-portraits-of-married-couple-kletzl-edle-r-von>.
- “Buying, Auctions, Christmas auction, Carl Vogl, Lot No. 205.” Dostop 18. 1. 2024, <https://www.dorotheum.com/en/l/414679/>.
- “Carl Vogl, akademischer Maler.” *Anhang zur Laibacher Zeitung*, 15. 5. 1857.
- “Carl Vogel, Deklica, o. pl., 1857.” Dostop 27. 2. 2024, <https://www.muzej-kamnik-on.net/carl-vogel-deklica-o-pl-1857/>.
- “Carl Vogl, akad. Maler.” *Anzeigenblatt der Grazer Zeitung*, 7. 4. 1859, [1].
- “Carl Vogl, circa 1850, Portrait of a gentleman, three quarter-length, seated in a landscape.” Dostop 2. 4. 2024, <https://www.christies.com/en/lot/lot-4115060>.
- “Damenputzarbeiten.” *Grazer Telegraph*, 30. 11. 1856, [2].
- “Danksagung.” *Tagespost*, 1. 4. 1859, [8].
- “Einheimische Kunst.” *Grazer Telegraph*, 24. 2. 1856, [1].
- “Erinnerung.” *Grazer Zeitung*, 14. 10. 1847, 1072.
- Fuchs, Heinrich. *Die österreichischen Maler des 19. Jahrhunderts. Zv. 4, S–Z*, Wien: samozaložba, 1974.
- Gamulin, Grgo. *Hrvatsko slikarstvo XIX. stoljeća*, Zagreb: Naprijed, 1995.
- Gebhardt, Helmut. “Schloffer Alois.” V *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Zv. 10, Savinšek Slavko–Schobert Ernst*, uredil Peter Csendes, 215. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1994.

- Grazer Tagblatt*, 10. 5. 1899.
- Grazer Telegraph*, 9. 10. 1856.
- Grazer Telegraph*, 19. 10. 1856.
- “Grazer- und Provinzial-nachrichten.” *Tagespost*, 7. 12. 1862, [4].
- Handbuch des Herzogtumes Steiermark für das Jahr 1855*. Graz: Verlag von A. Leykam's Erben, 1855.
- Häuser-Schema der k. k. Hauptstadt Gratz enthaltend das vollständige Verzeichniß aller Häuser der Stadt und Vorstädte mit der neuen und alten Numerirung und deren Besitzer*. Gratz: Verlag von Jos. Kienreich, 1852.
- Horvat, Jasna, in Mateja Kos. *Zbirka slik Narodnega muzeja Slovenije*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2011.
- Ischler Fremden-Liste*, št. 4, junij 1856.
- Jaki, Barbara. *Meščanska slika: Slikarstvo prve polovice 19. stoletja iz zbirk Narodne galerije*. Ljubljana: Narodna galerija, 2000.
- “Karl (Carl) Vogl (1820-?) Biedermeier Portrait eines eleganten Herren 1855.” Dostop 17. 11. 2023, <https://picclick.es/Karl-Carl-Vogl-1820-Retrato-Biedermeier-de-un-394942746354.html>.
- Katalog razstave portretnega slikarstva na Slovenskem*. Ljubljana: Narodna galerija, 1925.
- Kneschke, Ernst Heinrich, ur. *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*. Zv. 5, Kalb–Loewenthal. Leipzig: Voigt, 1864.
- Koblar, France. “Pesjakova, Luiza.” V *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 6, uredila France Kidrič in Franc Ksaver Lukman, 316–18. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka, 1935.
- Koren, Mirjana, et al. *Izbranih sto*. Maribor: Pokrajinski muzej Maribor, 2011.
- Kozina, Pavel. “Nedved, Anton.” V *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 6, uredila France Kidrič in Franc Ksaver Lukman, 197–98. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka, 1935.
- Kranjec, Silvo. “Triller, Karel.” V *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 12, uredili Alfonz Gspan, Jože Munda in Fran Petre, 178. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1980.
- Lesar, Marko. *Starejša slikarska zbirka iz depojev Medobčinskega Muzeja Kamnik. II*. Kamnik: Medobčinski muzej Kamnik, 2015.
- “Lokales.” *Laibacher Zeitung*, 5. 6. 1857, 513.
- Ložar, Rajko. “Razstava portretnega slikarstva na Slovenskem.” *Narodni dnevnik*, 23. 9. 1925, 2–3.
- “Marburg um die Mitte des 19. Jahrhunderts.” *Marburger Zeitung*, 7. 7. 1900, 3.
- Matijević, Jožef. *Stalna likovna razstava Dolenjskega muzeja*. Novo mesto: Dolenjski muzej, 2007.
- Mesesnel, France. “Portretno slikarstvo na Slovenskem od XVI. stoletja do danes.” *Zbornik za umetnostno zgodovino* 5 (1925): 121–41.
- MUO, AthenaPlus*. Dostop 20. 12. 2023, <https://athena.muo.hr/?object=list&find=vogl>.
- Neuestes verbessertes und vermehrtes Häuser-Schema der kaiserlichen königlichen Hauptstadt Gratz mit ihren sämtlichen Vorstädten und allen Neubauten: Mit genauer Angabe der Hausbesitzer sowie einen Handels-, Gewerbs- und Fabriks-Schema von Gratz und Steiermark*. Gratz: Kienreich, 1853.
- “Odrpta noč in dan so groba vrata.” *Jugoslovan*, 4. 10. 1931, 4.
- Ölgemälde und Aquarelle des 19. Jahrhunderts. Donnerstag, 8. September 2022*, Wien: Dorotheum, 2022.
- “Ölgemälde und Aquarelle des 19. Jahrhunderts, Karl Vogl, Lot 41.” Dostop 18. 1. 2024, <https://www.dorotheum.com/de/l/8189739/>.
- “Online Auctions, Jewellery, antiques and art, Karl (Carl) Vogl, Lot No. 191-024353/0008.” Dostop 26. 2. 2024, <https://www.dorotheum.com/en/l/8490259/>.
- “Otrok v sliki in plastiki.” *Slovenski dom* 3, št. 239 (1938): 3.
- Premrl, Stanko. “Sadar, Lovro.” V *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 9, uredili Alfonz Gspan et al., 181. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1960.

- Prijatelj, Kruno, et al. *Slikarstvo XIX. stoljeća u Hrvatskoj*. Zagreb: Galerija slika grada Zagreba Benko Horvat, 1961.
- Provinzial Handbuch des Laibacher Gouvernements-Gebietes im Königreiche Illyrien für das Jahr 1847*. Laibach: Eger, 1847.
- Provinzial Handbuch des Laibacher Gouvernements-Gebietes im Königreiche Illyrien für das Jahr 1848*. Laibach: Eger, 1848.
- Registr sbírek výtvarného umění – detail záznamu: Elektronický katalog sbírek výtvarného umění*. Dostop 12. 12. 2023, https://www.citem.cz/promus11/index.php?page=catalogue&table=9¶ms=285%7C8%3B2%3B%7C0%3B1%3B%274LT%27%3B0%3B&promus_id_a=271793&connection_field=promus_id_a&offset=299&savedPrevId=&recsId=&select_checked=.
- “Reichert, Karl (1836–1918), Maler und Graphiker.” Dostop 14. 2. 2024, https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_R/Reichert_Karl_1836_1918.xml.
- Stand der Sämmtlichen Herren Staabs- und Oberoffizier, Feldwebel, Führer, Corporals und Uniformierte Gemeine des ersten Bürger-Regiments der k. k. Haupt- und Residenz- Stadt Wien*. Wien: Binz, 1819.
- Steska, Viktor. “Razstava portretnega slikarstva Slovenije.” *Slovenec*, 8. 9. 1925, 2–3.
- Steska, Viktor. *Slovenska umetnost I: Slikarstvo*. Prevalje: Družba sv. Mohorja, 1927.
- Suhadolnik, Jože, in Sonja Anžič. *Kongresni trg z okolico do Prešernovega trga: Arhitekturni in zgodovinski oris mestnega predela in objektov, lastniki hiš in arhivsko gradivo Zgodovinskega arhiva Ljubljana*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2009.
- Suida, Wilhelm. *Die Landesbildergalerie und Skulpturensammlung in Graz*. Wien: E. Hölzel & Co., 1923.
- Thieme, Ulrich in Felix Becker, ur. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Zv. 15, Gresse–Hanselmann. Leipzig: W. Engelmann, 1922.
- Thieme, Ulrich in Felix Becker, ur. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Zv. 34, Urliens–Vzal, Leipzig: W. Engelmann, 1940.
- “Todesfall.” *Laibacher Zeitung*, 13. 3. 1914, 365, 367.
- “Verstorbene.” *Laibacher Tagblatt*, 4. 8. 1873, [4].
- “Verstorbene in Graz.” *Tagespost: Beilage*, 18. 5. 1867, [5, 6].
- “Vogl, Karl (1820).” Dostop 12. 2. 2024, https://www.degruyter.com/database/AKL/entry/_00159298/html?lang=en.
- Vrišer, Andreja. *V fraku in krinolini: Moda v obdobjih bidermajerja in drugega rokokoja na likovnih delih in fotografijah na Slovenskem*. Maribor: Pokrajinski muzej Maribor, 2006.
- Vrišer, Sergej. *Umetnost na slovenskem Štajerskem v Slomškovem času*. Maribor: Pokrajinski muzej Maribor, 1992.
- Werke der Kunstausstellung, welche die Oesterreichisch-kaiserliche Akademie der vereinigten bildenden Künste im Gebäude des k. k. polytechnischen Institutes im Jahre 1841 veranstaltet hat*. Wien: A. Strauß's sel. Witwe, 1841.
- Werke der Kunstausstellung, welche die Oesterreichisch-kaiserliche Akademie der vereinigten bildenden Künste im Gebäude des k. k. polytechnischen Institutes im Jahre 1844 veranstaltet hat*. Wien: A. Strauß's sel. Witwe & Sommer, 1844.
- Wurzbach, Constantin von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. Zv. 51, Villata–Vrbna. Wien: Verlag der Universitäts-Buchdruckerei von L. C. Zamarski, 1885.
- Zalar, Franc. *Podobe ljubljanskih meščanov*. Ljubljana: Mestni muzej Ljubljana, 1992.
- Žabota, Barbara. *Kongresni trg: Zgodovina prostora do razpada Avstro-Ogrske*. Ljubljana: Založba ZRC, 2012.

In search of New Faces
On the Work, Travels and Bourgeois Clients of the Portraitist Carl Vogl
(Vienna, 27/09/1820-after 1862)

Summary

Carl Vogl was born on 27 September 1820, the first child of the landscape painter Georg Vogl (1795–1743) and Anna, b. Bedirka (Petirka). From 1833, he studied at the Academy of Fine Arts in Vienna, where he exhibited portraits in 1841 and 1844. Before 1850, he moved to Graz, where in 1852 he married Amalia, widow Gottscheber, née Windisch. In the Styrian capital he probably painted, among other things, two pairs of portraits of the married couple Kletzl von Mannen. In 1856, Vogl travelled to Paris, and after his wife's death in 1859 he continued to publish advertisements in Graz newspapers for his painting services, but after 1862 he is no longer mentioned in any known sources. He painted portraits, later also church paintings and banners, taught drawing, and was also a photographer.

Vogl's earliest known work (from 1841) is held in the New Gallery (Neue Galerie) of the Universalmuseum Joanneum, but most of his works have been identified in Slovenia, where he is confirmed to have travelled repeatedly in search of new clients. In Ljubljana, where he lived on the second floor of Kogl's house on Kongresni trg, and its surroundings, Vogl painted in 1848, 1850 and 1857. His clients included members of well-known, culturally and socially engaged and wealthy families: Pesjak, Rudež and Krašovic, possibly also Tavčar, Demšar, Nedved and Klemenčič. Among the most interesting is the portrait of Theresia Schloffer (1828–1873), now identified as mother of Karl Triller (1862–1926) and elder sister of Alois Amandus Schloffer (1833–1911), a well-known Austrian politician and lawyer. Carl Vogl portrayed Theresia in Graz in 1850, before her marriage, after which the portrait and its sitter moved first to Slovenj Gradec and then to Škofja Loka. The portrait was kept by Theresia's son Karl at least until 1925 and was acquired by the National Gallery in Ljubljana in 2014.

The research has also reliably confirmed several short stays by the painter in Maribor in 1849, 1858, 1859 and 1860. The findings enabled the correct attribution and identification of the sitter in the portrait with the signature C. Vogl, which is held in the North Bohemian Gallery of Fine Arts in Litoměřice in the Czech Republic. The subject of the portrait, Ignatius Anton Hackl, was a native of Maribor, where, as a master of surgery and obstetrics, he had become extremely sought-after by his fellow citizens. His portrait, probably painted in Maribor, further confirms Vogl's popularity with bourgeois clientele on the fringes of the Habsburg empire.

It seems that Carl Vogl painted more and more often in Slovenia and Croatia, that is in Ljubljana, Maribor, Zagreb and Varaždin, than in Graz, where he was based. Perhaps this is why by the 20th century, he was somewhat forgotten in Austria, while in Slovenia, between the two wars, he was regarded as an artistic personality who made an important contribution to Slovenian portrait painting and his works were often exhibited as part of the national painting production. After the Second World War, however, art historians in Slovenia, where most of the painter's works are preserved, lost interest in Vogl, as the prominent places in Biedermeier portrait painting were taken mainly by more "recognised" painters in terms of post-war canons of artistic quality and conceptions of national identity. This was not possible for a visiting Austrian painter, and consequently, he faded into obscurity in Slovenia as well.

The rediscovered Carl Vogl was a cosmopolitan and Central European portraitist in the true sense of the word. His hitherto identified oeuvre is surprisingly extensive and the importance of his clients and their role in bourgeois society around the middle of the 19th century is greater than might have been expected.